

dla nauczyciela

Poznać przeszłość, zrozumieć dziś

Program nauczania historii

Szkoły ponadgimnazjalne

Grzegorz Szczepański

**Program nauczania historii
na IV etapie edukacyjnym**

w zakresie rozszerzonym

Poznać przeszłość, zrozumieć dziś

Starożytność, średniowiecze

Nowożytność

XIX wiek

Dzieje najnowsze

SPIS TREŚCI

1. Ogólne założenia programu.....	4
2. Szczegółowe cele kształcenia i wychowania.....	5
3. Sposoby osiągnięcia celów w zakresie kształcenia i wychowania.....	7
4. Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia.....	9
5. Treści nauczania i przewidywane osiągnięcia ucznia po zakończeniu nauki historii na IV etapie nauczania (zakres rozszerzony).....	13

Projekt graficzny okładki

Radosław Krawczyk

Redakcja

Joanna Adamczyk

© Copyright by Wydawnictwo Piotra Marciszuka STENTOR

© Copyright by Grzegorz Szczepański

Warszawa 2013

Wydawnictwo Piotra Marciszuka STENTOR

02-793 Warszawa, ul. Przy Bażantarni 11

tel. 22 544 59 00, faks 22 544 59 03

e-mail: stentor@stentor.com.pl

www.stentor.pl

1. Ogólne założenia programu

Program nauczania *Poznać przeszłość, zrozumieć dziś* jest zgodny z podstawą programową zatwierdzoną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej¹. Obejmuje cele ogólne i szczegółowe treści kształcenia historycznego przewidziane dla IV etapu edukacyjnego w zakresie rozszerzonym. Treści nauczania przedstawione w układzie chronologiczno-problemowym obejmują dzieje ludzkości od prehistorii do współczesności, podzielone na epoki:

- starożytność, • średniowiecze, • czasy nowożytne, • wiek XIX, • dzieje najnowsze.

Konstruując program, autor kierował się zamiarem przedstawiania w ramach danej epoki najważniejszych wydarzeń oraz problemów politycznych, społecznych, gospodarczych, religijnych i kulturalnych zarówno z historii Polski, jak i historii powszechnej. Dzięki temu nauczyciel może połączyć tradycyjny linearny wykład (w układzie chronologicznym) z przekrojowym, poświęconym większym zagadnieniom (w układzie problemowym). Ten sposób omawiania ułatwia uczniom opanowanie materiału faktograficznego i pozwala na to, aby przedstawiane fakty i zjawiska stały się kluczem do zrozumienia cech danej epoki.

Treści nauczania i przewidywane osiągnięcia ucznia po zakończeniu IV etapu edukacyjnego na poziomie rozszerzonym zostały przedstawione **w tabeli zgodnie z tytułami rozdziałów w podręcznikach serii *Poznać przeszłość, zrozumieć dziś***. Podano tam także zagadnienia z podstawy programowej odpowiadające poszczególnym rozdziałom oraz najważniejsze terminy i pojęcia i terminy historyczne związane z danym tematem. Podczas pracy z programem należy jednak pamiętać, że ostateczna decyzja o szczegółowym podziale na jednostki lekcyjne i tematyczne należy do nauczyciela. Program może pomóc w stworzeniu własnego rozkładu materiału i planu wynikowego, które wraz z programem nauczania stanowią podstawowe narzędzie pracy nauczyciela.

Przy opracowywaniu programu nauczania i całej serii podręcznikowej wzięto pod uwagę powiązania treści historycznych z innymi przedmiotami – językiem polskim, geografiami oraz wiedzą o społeczeństwie. Wiele miejsca poświęcono procesom cywilizacyjnym i kulturowym, zwracając uwagę na ciągłość rozwoju cywilizacji i jej znaczenie w kształtowaniu się świadomości współczesnych. Dzieje Polski zostały przedstawione na tle procesów ogólnoeuropejskich i światowych.

¹ Program opracowany zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 23.12.2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

2. Cele kształcenia

Celem nauczania historii w szkole jest kształtowanie świadomości historycznej ucznia poprzez kształcenie myślenia i rozwijanie umiejętności intelektualnych, które staną się dla niego podstawą do samodzielnego poszukiwania i zgłębiania wiedzy historycznej. Ogólne cele edukacji historycznej precyzuje podstawa programowa. Jej wymagania zostały określone w trzech wymiarach – chronologii historycznej, analizy i interpretacji historycznej oraz narracji historycznej.

I. Chronologia historyczna

Uczeń porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej oraz dziejów ojczystych; dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych.

II. Analiza i interpretacja historyczna

Uczeń analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epoki i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego; dostrzega wielość perspektyw badawczych oraz wielorakie interpretacje historii i ich przyczyny.

III. Tworzenie narracji historycznej

Uczeń tworzy narrację historyczną w ujęciu przekrojowym lub problemowym; dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego; dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje pozyskane informacje z różnych źródeł wiedzy.

Podczas realizowania celów ogólnych należy zwrócić szczególną uwagę na:

- pogłębianie wiedzy i rozwinięcie umiejętności uzyskanych w toku wcześniejszej edukacji, dla lepszego poznania i rozumienia przeszłości własnego regionu i kraju oraz dziejów świata;
- zapoznanie z metodologią naukowego poznawania oraz opisu przeszłości, zdobywanie informacji o warsztacie pracy historyka;

- budzenie zainteresowania dorobkiem kulturowym i cywilizacyjnym ludzkości;
- kształtowanie rozumienia powiązań między przeszłością, teraźniejszością i przyszłością;
- rozumienie związków przyczynowo-skutkowych analizowanych wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych;
- przedstawianie dziejów Polski w kontekście europejskim i światowym;
- poznanie i rozumienie wydarzeń dotyczących historii regionalnej, powiązanych z historią Polski, Europy i świata;
- świadomość istnienia relacji między wymiarami historii: światowym, europejskim, narodowym, regionalnym i indywidualnym;
- zestawianie w różnych formach wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych;
- odczytywanie i interpretowanie różnego rodzaju źródeł historycznych związanych z daną epoką;
- rozwijanie umiejętności samodzielnej analizy wybranego zagadnienia historycznego;
- umiejętność samodzielnego zdobywania wiadomości, korzystania z dodatkowej literatury i innych źródeł wiedzy;
- integrowanie informacji pozyskanych z różnych źródeł w procesie tworzenia narracji historycznej;
- porównywanie poglądów prezentowanych przez przedstawicieli różnych nurtów historiograficznych oraz historiozoficznych;
- kształtowanie umiejętności pracy z mapą;
- pogłębianie umiejętności przedstawiania wyników własnej pracy w różnych formach (plan, notatka, rozprawka, prezentacja);
- rozwijanie postaw obywatelskich i patriotycznych, poczucia przynależności do wspólnoty rodzinnej, lokalnej, regionalnej, narodowej i ponadnarodowej;
- kształtowanie własnego systemu wartości;
- przygotowanie do udziału w życiu różnych społeczności zgodnie z normami i wartościami demokratycznymi;
- znajomość i poszanowanie odmiennych kultur, obyczajów i przekonań;
- przygotowanie do nauki na poziomie studiów wyższych.

3. Sposoby osiągnięcia celów w zakresie kształcenia i wychowania

Zadaniem IV etapu edukacyjnego (kształcenia w zakresie rozszerzonym) jest pogłębianie, ukierunkowanie oraz rozwijanie wiedzy i umiejętności zdobytych podczas wcześniejszych etapów nauki. Zastosowane metody nauczania powinny pomóc uczniowi w przyswajaniu wiedzy historycznej, stawianiu pytań, ocenianiu problemów historycznych, poznawaniu sposobów naukowego badania przeszłości, korzystaniu z różnych źródeł informacji oraz z własnych doświadczeń, formułowaniu ocen, a także w przygotowaniu do egzaminu maturalnego.

Aby osiągnąć główne cele kształcenia i wychowania, należy stosować różnorodne strategie i metody edukacyjne. Najodpowiedniejsze będą te, które aktywizują uczniów i skłaniają do samodzielnej pracy, wyciągania własnych wniosków i formułowania opinii (nauczanie problemowe, badanie historyczne, dyskusja panelowa, debata „za i przeciw”, burza mózgów, samodzielna praca ze źródłem, drzewko decyzyjne, metaplan, portfolio czy analiza SWOT). Dzięki nim uczniowie doskonalą umiejętności prezentacji wyników własnej pracy, uświadamiają sobie istnienie różnych interpretacji omawianych zjawisk, wydarzeń, procesów historycznych i przemian cywilizacyjnych, a także uczą się dyskusowania, obrony własnego zdania, sztuki argumentacji, kompromisu i poszanowania dla odmiennych opinii. W chwili obecnej mówi się w dydaktyce o tym, że należy łączyć metody aktywizujące w spójny system, stosując wiele z nich w czasie jednej jednostki lekcyjnej. W zależności od metod i realizowanych treści należy stosować różnorodne środki dydaktyczne (podręcznik, zeszyt ćwiczeń, tekst źródłowy, mapę, schemat, film czy programy komputerowe), pamiętając przy tym, że należy je dopasować do poziomu rozwoju intelektualnego ucznia.

Metody aktywizujące uczniów są z reguły skuteczniejsze od metod podawczych. Nie należy jednak rezygnować z tradycyjnych metod nauczania, takich jak wykład czy rozmowa nauczająca. Trudno byłoby przecież pracować na lekcjach historii nad umiejętnościami bez uwzględnienia podstawowej wiedzy o wydarzeniach i procesach historycznych. Skuteczna praca nad rozwojem kompetencji ucznia (zdolności do wykorzystania zdobytej wiedzy) zależy od poziomu wiedzy, zrozumienia treści, a także od jego cech indywidualnych. Należy zatem łączyć metody podawcze z aktywizującymi.

Realizując program, nauczyciel powinien skupić się na aktywizowaniu uczniów i skłanianiu do poznawania przeszłości, zainteresowaniu ich historią, także własnego regionu i rodziny. Należy położyć nacisk na analizę zjawisk i procesów historycznych, pogłębianie

wiedzy i kształcenie umiejętności krytycznego spojrzenia na wiele zagadnień, a również klarownego przedstawiania problemów. W tym wypadku należy zwrócić szczególną uwagę na analizę różnego typu źródeł – pisanych i niepisanych. Praca ze źródłami pozwala na kształcenie jednocześnie wielu umiejętności, m.in. myślenia przyczynowo-skutkowego, wyciągania wniosków, formułowania ocen oraz odróżniania ocen od opinii.

Podczas zajęć historii nie należy zapominać o wykorzystywaniu narzędzi edukacji multimedialnej. Różnego typu pomoce – materiały audio, wideo i treści interaktywne na płytach CD, DVD i w internecie – są obecnie powszechne i łatwo dostępne. Przygotowane przez wydawców edukacyjnych pomoce multimedialne dla nauczycieli zawierają ciekawe materiały (teksty źródłowe, bogaty wybór źródeł ilustracyjnych, mapy, wykresy, tabele, zadania interaktywne, filmy i animacje), dają nowe możliwości przekazywania i sprawdzania wiedzy, a przede wszystkim – są atrakcyjne dla ucznia. Multimedia stały się niezwykle ważnym elementem zajęć historii w nowoczesnej zreformowanej szkole. Pamiętajmy, że w dobie społeczeństwa informacyjnego korzystanie z różnego typu źródeł i nowoczesnych technologii (nie tylko internetu) oraz swobodne poruszanie się w świecie mediów jest warunkiem wielopłaszczyznowego rozwoju człowieka.

4. Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia

Propozycja 1.

Ocena jest obrazem pracy ucznia, zarówno na lekcji, jak i w domu. Pełni także funkcję motywacyjną. Powinna określać umiejętności, które uczeń opanował, oraz wiedzę, którą zdobył i potrafi zastosować w sytuacjach prostych i problemowych.

Ocena dopuszczająca

Uczeń ma niepełną (częstkową) wiedzę w porównaniu do tej przewidywanej przez program. Dzięki pomocy nauczyciela wykonuje polecenia wymagające zastosowania wiadomości i umiejętności wymienionych w podstawie programowej i programie nauczania. Potrafi wiązać fakty historyczne w łańcuchach przyczynowo-skutkowy. Odróżnia fakty od opinii. Z pomocą nauczyciela umie przedstawić wyniki własnej pracy w formie ustnej i pisemnej. Potrafi określić rodzaj źródła historycznego i odnajduje w nim podstawowe informacje. Umie korzystać z różnych pomocy dydaktycznych (np. z map), odczytuje zawarte w nich podstawowe dane historyczne. Dysponuje umiejętnościami umożliwiającymi uzupełnienie braków i zaległości w czasie dalszego cyklu kształcenia. Prowadzi zeszyt przedmiotowy z notatkami z lekcji i rozwiązanymi zadaniami domowymi.

Ocena dostateczna

Uczeń ma podstawową wiedzę przewidzianą przez program. Wykonuje polecenia o średnim stopniu trudności, wymagające zastosowania wiadomości i umiejętności wymienionych w podstawie programowej i programie nauczania. Umie odnaleźć podstawowe informacje w różnego rodzaju źródłach historycznych. Potrafi zestawić wiadomości i dokonać ich analizy. Samodzielnie charakteryzuje wybrane zjawiska historyczne. Posługując się różnymi pomocami dydaktycznymi (np. mapami), odczytuje zawarte w nich dane historyczne. Przedstawia wyniki własnej pracy w formie ustnej i pisemnej. Prowadzi zeszyt przedmiotowy z notatkami z lekcji i rozwiązuje w nim zadania domowe.

Ocena dobra

Uczeń ma wiedzę historyczną przewidzianą przez program. Wykonuje zadania wymagające opanowania umiejętności zawartych w podstawie programowej i programie nauczania. Samodzielnie interpretuje dane pochodzące z różnorodnych źródeł historycznych. Uzyskane

tą drogą informacje umie wykorzystać przy rozwiązywaniu problemu przedstawionego przez nauczyciela. Przeprowadza porównawczą analizę analogicznych procesów zachodzących w odmiennych warunkach historycznych. Sprawnie posługuje się różnymi pomocami dydaktycznymi (m.in. mapami), odczytuje zawarte w nich dane historyczne. Prezentuje wyniki samodzielnej pracy z zastosowaniem elementów warsztatu naukowego historii. Aktywnie uczestniczy w lekcji, zgłasza się do odpowiedzi, bierze udział w dyskusji, przedstawia własny punkt widzenia. Prowadzi zeszyt przedmiotowy z notatkami z lekcji, rozwiązuje w nim zadania domowe, także dodatkowe.

Ocena bardzo dobra

Uczeń ma pełną wiedzę przewidzianą przez program i potrafi z niej korzystać w zależności od sytuacji. Wykazuje zainteresowanie problematyką historyczną, aktywnie uczestniczy w zajęciach. Prezentuje wiedzę w sposób logiczny i uporządkowany. Umie przedstawić czynniki wpływające na zróżnicowany poziom wiarygodności przekazów źródłowych. Analizuje oceny wydarzeń i procesów historycznych oraz uzasadnia własny punkt widzenia. Potrafi korzystać z różnych źródeł wiedzy. Wykonuje zadania o charakterze dobrowolnym. Samodzielnie przygotowuje materiały do zajęć fakultatywnych. Podczas realizowania zadań indywidualnych wykorzystuje dodatkową literaturę. Przedstawia wyniki samodzielnej pracy, wykorzystując elementy warsztatu naukowego historyka. Prowadzi zeszyt przedmiotowy z notatkami z lekcji, rozwiązuje w nim zadania domowe, także dodatkowe. Uczestniczy w konkursach szkolnych i pozaszkolnych, np. bierze udział w olimpiadach przedmiotowych.

Ocena celująca

Uczeń ma wiedzę i umiejętności wyraźnie wykraczające poza wymagania podstawy programowej i programu nauczania. Współpracując z nauczycielem, rozwija własne zainteresowania historyczne. Systematycznie czyta książki historyczne, także spoza listy lektur polecanych przez nauczyciela. Przy konstruowaniu syntez historycznych wykorzystuje wiedzę i umiejętności zdobyte podczas zajęć z różnych przedmiotów. Prowadzi zeszyt przedmiotowy z notatkami z lekcji, rozwiązuje w nim zadania domowe, także dodatkowe. Osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach przedmiotowych. Zasób wiedzy ucznia, jego umiejętności interpretacji zjawisk historycznych i osiągnięcia wskazują na wyraźne uzdolnienia humanistyczne.

Propozycja 2.

Podstawowym elementem oceny ucznia, poza oczywistym **kryterium wiedzy (wiadomości)**, są **kryteria umiejętności**, rozumianych jako zdolność pozyskiwania i wykorzystywania wiedzy w praktyce.

Wiedza. Na poziomie wiedzy należy wskazać dwa obszary decydujące o postępach i ocenie ucznia. Pierwszy z nich to obszar poznawczy, czyli wiadomości dotyczące danego tematu lub zagadnienia i ich zapamiętanie. Drugi obszar to zrozumienie poznanych wiadomości.

Umiejętności. Przy kryterium umiejętności także wyróżnia się dwa obszary. Pierwszy z nich obejmuje umiejętność stosowania poznanych wiadomości w sytuacjach typowych, a drugi – w sytuacjach nowych, nietypowych, zwanych problemowymi. Uznaje się, że uczeń stosuje wiadomości w **sytuacjach typowych**, gdy sprawnie i ze zrozumieniem posługuje się wiadomościami pozyskanymi w procesie edukacji. Zestawia, porównuje i analizuje materiał w ramach danego zagadnienia, tematu lub lekcji. O umiejętności zastosowania wiadomości w **sytuacjach nietypowych** można powiedzieć wtedy, gdy uczeń potrafi wykorzystać posiadaną wiedzę do zestawiania i analizy porównawczej materiału wielowątkowego, wykraczającego poza ograniczenia jednego tematu lub lekcji, umie rozwiązać problem według swojego pomysłu, a nie tylko odtworzyć rozwiązanie zaproponowane na lekcji.

Dla zobrazowania tej metody klasyfikacji wymagań kryteria wiedzy i umiejętności wraz z oznaczeniem poziomu zostały przedstawione w tabeli².

Kryteria	Obszar	Wymagania
Wiadomości	A	Zapamiętywanie wiadomości
	B	Zrozumienie wiadomości
Umiejętności	C	Stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych
	D	Stosowanie wiadomości w nowych (nietypowych) sytuacjach

² Na podstawie: B. Niemierko, *Pomiar sprawdzający w dydaktyce. Teoria i zastosowania*, PWN, Warszawa 1990.

Stopień spełnienia wymagań programowych nauczyciel ocenia, stosując **tradycyjną skalę stopni szkolnych**, która odzwierciedla spełnienie wymagań warstwowych dwupoziomowo:

- **wymagania podstawowe** (wiadomości i umiejętności łatwe oraz o średniej skali trudności, bezpośrednio przydatne w życiu, konieczne dla kontynuacji procesu edukacyjnego, naukowo pewne); obszar wymagań odpowiada literom A (w niewielkim stopniu/częściowo), B i C;
- **wymagania ponadpodstawowe** (wiadomości i umiejętności trudne do opanowania, rzadko spotykane, skomplikowane; teoretyczne, związane z daną dyscypliną naukową, ważne naukowo); obszar wymagań obejmuje w tabeli poziomy A, B, C i D.

Przy podziale na wymagania podstawowe i ponadpodstawowe nie chodzi o różne rodzaje umiejętności, lecz o stopień ich opanowania. Wymagania podstawowe odpowiadają ocenom: *dopuszczający* i *dostateczny*, wymagania ponadpodstawowe natomiast – ocenom: *dobry* i *bardzo dobry*. Ocenę *niedostateczną* otrzymuje uczeń, który nie spełnił wymagań podstawowych w stopniu minimalnym, pozwalającym na zaliczenie zajęć. Ocenę *celującą* dostaje uczeń, który spełnia wymagania podstawowe, ponadpodstawowe oraz nabył wiedzę i umiejętności wykraczające poza podstawę programową.

Ocena dopuszczająca uczeń w niepełnym zakresie: • zapamiętał wiadomości – A • zrozumiał wiadomości – B • stosuje wiadomości w sytuacjach typowych – C.	Ocena dostateczna uczeń w pełnym zakresie: • zapamiętał wiadomości – A • zrozumiał wiadomości – B • stosuje wiadomości w sytuacjach typowych – C
Ocena dobra uczeń w pełnym zakresie: • zapamiętał wiadomości – A • zrozumiał wiadomości – B • stosuje wiadomości w sytuacjach typowych – C uczeń w niepełnym zakresie: • stosuje wiadomości w nowych sytuacjach – D.	Ocena bardzo dobra uczeń w pełnym zakresie: • zapamiętał wiadomości – A • zrozumiał wiadomości – B • stosuje wiadomości w sytuacjach typowych – C • stosuje wiadomości w nowych sytuacjach – D.
Ocena celująca uczeń w pełnym zakresie: • zapamiętał wiadomości – A • zrozumiał wiadomości – B • stosuje wiadomości w sytuacjach typowych – C • stosuje wiadomości w nowych sytuacjach – D • uczeń posiada wiadomości i umiejętności wykraczające poza program.	

5. Treści nauczania i przewidywane osiągnięcia ucznia po zakończeniu nauki historii na IV etapie nauczania (zakres rozszerzony)

Klasa II, semestr 1			
Starożytność			
Rozdział w podręczniku i temat lekcji	Zagadnienie w podstawie programowej	Treści nauczania i przewidywane osiągnięcia Uczeń:	Punkt podstawy programowej
1. Narodziny cywilizacji	Cywilizacje Bliskiego i Dalekiego Wschodu	– określa źródła wiedzy o życiu ludzi pierwotnych – wymienia przykłady świadomej wytwórczości człowieka – opisuje warunki życia ludzi pierwotnych i ich kulturę duchową – wyjaśnia konsekwencje trwałego osadnictwa – charakteryzuje najstarsze cywilizacje – opisuje rozwój metalurgii, rzemiosła i handlu – przedstawia proces rozpowszechniania się języków indoeuropejskich – wyjaśnia przyczyny zmian językowych, określa skutki tych zmian	1.1 1.1 1.3 1.3 1.3
2. Historia polityczna starożytnego Wschodu	Cywilizacje Bliskiego i Dalekiego Wschodu	– opisuje dzieje polityczne cywilizacji Bliskiego Wschodu (Egipt, Mezopotamia, Babilon, Asyria, Medowie i Persja) w III i II tysiącleciu p.n.e.	1.2
3. Cywilizacje starożytnego Wschodu	Cywilizacje Bliskiego i Dalekiego Wschodu	– wyjaśnia, na czym polega zależność rozwoju gospodarczego od położenia geograficznego państwa – wskazuje na mapie pierwsze miasta – porównuje wierzenia i systemy religijne państw Bliskiego i Dalekiego Wschodu – ocenia dorobek kulturowy cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu (pismo, prawo, odkrycia i wynalazki, gospodarka, rzemiosło, handel, systemy miar i wag)	1.1 1.1, 1.2, 1.3 1.3 1.3
4. Początki starożytnej Grecji – kolebki cywilizacji europejskiej	Spółeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnej Grecji	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: polis – wymienia krainy geograficzne starożytnej Grecji i wskazuje je na mapie – wyjaśnia wpływ ukształtowania terenu na powstawanie i rozwój państw-miast w Grecji – wskazuje na mapie największe poleis greckie	2.2 2.1 2.1 2.1

	Ekspansja w świecie greckim i rzymskim	– opisuje cechy kultury minojskiej i mykeńskiej – wyjaśnia wpływ cywilizacji minojskiej na kształtowanie się ośrodków kulturalnych w Grecji kontynentalnej – charakteryzuje etapy rozwoju rolnictwa, handlu i rzemiosła w Grecji w II tysiącleciu p.n.e. – przedstawia przebieg i skutki wielkiej kolonizacji greckiej – opisuje proces kształtowania się greckiej polis – charakteryzuje najważniejsze instytucje ustrojowe w greckiej polis – przedstawia problem obywatelstwa w greckiej polis – charakteryzuje najważniejsze bóstwa greckie	2.1, 2.3 2.3 2.1 2.1, 3.1 2.2 2.2 2.2 2.3
5. Kultura starożytnych Greków	Spółeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnej Grecji	– przedstawia specyfikę religijności starożytnych Greków – wyjaśnia związek pomiędzy religią grecką a życiem publicznym i prywatnym mieszkańców greckiej polis – charakteryzuje poglądy największych myślicieli greckich – wyjaśnia, jaką rolę odegrał rozwój filozofii w kształtowaniu światopoglądu Greków – charakteryzuje spuściznę literacką starożytnej Grecji – ocenia wkład dziejopisarstwa starożytnej Grecji w rozwój historiografii – identyfikuje dziedzictwo kultury greckiej w dorobku kulturowym średniowiecznej i nowożytnej Europy – wymienia największe zabytki sztuki greckiej	2.3 2.2, 2.3 2.3 2.3 2.3 2.3 2.4 2.3
6. Ateny i Sparta – historia polityczna starożytnej Grecji	Spółeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnej Grecji Ekspansja w świecie greckim i rzymskim	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: polis, eklezja, aeropag, geruzja, demagog – porównuje modele ustrojowe greckich poleis (oligarchia, demokracja, tyrania) – charakteryzuje reformy ustrojowe starożytnych Aten – Drakona i Solona – wyjaśnia, na czym polegał wpływ reform Klejstenesa i Peryklesa na kształtowanie się demokracji w Atenach – przedstawia mechanizmy działania demokracji ateńskiej – opisuje znaczenie gospodarcze Aten w świecie greckich poleis – charakteryzuje ustrój Sparty, opisuje jej sytuację militarną oraz kwestie społeczne i gospodarcze – przedstawia problem niewolnictwa w Grecji – wyjaśnia znaczenie i sposób funkcjonowania obywatelskiej armii w greckiej polis	2.2 2.2. 2.2 2.2. 2.2. 2.2 4.2 2.2

		– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen grecko-perskich – wskazuje na mapie rejony działań wojennych oraz miejsca najważniejszych bitew – charakteryzuje przyczyny i skutki wojny peloponeskiej – wyjaśnia przyczyny powstania Związku Peloponeskiego i Związku Ateńskiego	3.2 3.2 3.2 3.2
7. Epoka hellenistyczna	Ekspansja w świecie greckim i rzymskim	– opisuje zmiany w sztuce wojennej świata greckiego w IV w. p.n.e. (falanga macedońska), określa przyczyny i konsekwencje tych zmian – wskazuje cele wyprawy Aleksandra Macedońskiego na Persję i przedstawia jej najważniejsze etapy – charakteryzuje procesy kształtowania się państw hellenistycznych – wyjaśnia, na czym polegał synkretyzm kulturowy świata hellenistycznego	3.2 3.2 3.2 2.3, 3.2
8. Rzym – od początków miasta do końca republiki	Ekspansja w świecie greckim i rzymskim Spółeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu	– wskazuje najważniejsze instytucje ustrojowe Rzymu królewskiego, wyjaśnia zasady ich funkcjonowania – charakteryzuje sytuację społeczną, gospodarczą i militarną Rzymu królewskiego – charakteryzuje instytucje republiki rzymskiej i wyjaśnia zasady funkcjonowania ustroju – wymienia i określa kompetencje najwyższych urzędników Rzymu republikańskiego – przedstawia etapy podbojów rzymskich okresu republiki – wyjaśnia specyfikę rzymskiego panowania w Italii – opisuje powstawanie prowincji i zasady ich działania – wskazuje na mapie zasięg panowania rzymskiego i prowincje rzymskie powstałe w czasach republiki – opisuje początki prawa rzymskiego – charakteryzuje niewolnictwo w Rzymie i porównuje je z wcześniejszymi formami niewolnictwa w świecie bliskowschodnim i greckim – przedstawia mechanizmy kształtowania się gospodarki rzymskiej, znaczenie i obieg pieniądza – charakteryzuje źródła kryzysu republiki rzymskiej – wymienia najważniejsze reformy schyłku republiki – opisuje dzieje Rzymu okresu militarnych dyktatur (Krassus, Pompejusz, Juliusz Cezar)	4.1 4.1 4.1 4.1 3.3 3.3 3.3 3.3 4.1 4.2 4.5 4.1 4.1 3.3, 4.1

9. Cesarstwo rzymskie	Ekspansja w świecie greckim i rzymskim Spoleczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: pryncypat, dominat, Cezar, August, sobór, synod, metropolita, patriarcha, monastycyzm, komedia republiki, romanizacja prowincji, kolonat	4.1, 4.3, 4.5
		– charakteryzuje rolę i znaczenie Oktawiana w procesie przebudowy ustroju Rzymu	4.1
		– opisuje zasady funkcjonowania ustroju cesarstwa rzymskiego okresu pryncypatu	4.1
		– wyjaśnia, na czym polegał proces romanizacji rzymskich prowincji	3.3, 4.5, 4.6
		– wymienia etapy rzymskich podbojów okresu cesarstwa	3.3
		– charakteryzuje sytuację polityczną cesarstwa pryncypatu	4.1
		– wyjaśnia znaczenie prawa rzymskiego, przedstawia proces jego tworzenia	4.5
		– przedstawia osiągnięcia Rzymian w dziedzinie sztuki, architektury i prawodawstwa	4.5
		– wyjaśnia znaczenie tych osiągnięć dla kultury średniowiecza i epoki nowożytnej	4.6
		– przedstawia początki chrześcijaństwa, charakteryzuje proces powstawania pierwszych wspólnot i kościołów chrześcijańskich, a także ich organizację w I–III w. n.e.	4.3
		– wyjaśnia przyczyny prześladowań chrześcijan	4.3
		– charakteryzuje kolejne etapy chrystianizacji imperium rzymskiego	4.3
		– omawia historię rozwoju chrześcijaństwa w IV i V w. n.e.	4.3
		– charakteryzuje początki ruchu monastycznego	4.3
		– wyjaśnia znaczenie soborów powszechnych w kontekście dyskusji nad istotą i dogmatami chrześcijaństwa	4.3
		– prezentuje poglądy ojców Kościoła (św. Augustyn)	4.3
		– wyjaśnia znaczenie chrześcijaństwa w procesie kształtowania się kultury średniowiecznej Europy	4.3, 4.6
		– charakteryzuje wewnętrzne źródła słabości cesarstwa rzymskiego (uzurpacje)	4.4
		– wyjaśnia różnicę między pryncypatem i dominatem	4.1
		– charakteryzuje sytuację społeczną, gospodarczą i militarną Imperium Rzymskiego w IV i V w.	4.1, 4.4
		– przedstawia najważniejsze stanowiska historiografii dotyczące przyczyn upadku państwa zachodniorzymskiego	4.4

10. Podboje rzymskie – od początków miasta do czasów imperium	Ekspansja w świecie greckim i rzymskim	– przedstawia zasady organizacji i sposoby funkcjonowania rzymskich sił zbrojnych – charakteryzuje znaczenie armii rzymskiej w procesie budowania imperium rzymskiego świata śródziemnomorskiego – przedstawia najważniejsze reformy rzymskiej wojskowości – wskazuje na mapie zdobycze terytorialne Rzymu w różnych okresach jego istnienia – wyjaśnia przyczyny upadku rzymskiej sztuki wojskowej	3.3 3.3 3.3 3.3
11. Gospodarka i społeczeństwo w starożytności	Spółeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytniej Grecji Spółeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu	– charakteryzuje najstarsze formy gospodarki rolnej – wskazuje najistotniejsze cechy rolnictwa starożytnych Greków i Rzymian – przedstawia procesy rozwoju handlu i rzemiosła w starożytności – opisuje życie codzienne starożytnych Greków i Rzymian	1.1, 1.3 2.3, 4.5 2.3, 4.5 2.3, 4.5
Średniowiecze			
12. Kształtowanie się średniowiecznego świata	Bizancjum i Zachód a świat islamu	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: ikonoklazm, arianizm, ortodoksja, herezja, hidżra, kalif – przedstawia okres wędrówek ludów barbarzyńskich i ich wpływ na cesarstwo zachodnio- i wschodniorzymskie w IV i V w. – przedstawia początki cesarstwa bizantyńskiego – przedstawia i wskazuje na mapie zmiany terytorialne cesarstwa bizantyńskiego za czasów cesarza Justyniana oraz w średniowieczu – przedstawia etapy rozwoju chrześcijaństwa na ziemiach cesarstwa bizantyńskiego – wyjaśnia podłoże konfliktów między Kościołem wschodnim i zachodnim w średniowieczu – przedstawia pierwotne formy organizacji życia społecznego plemion arabskich – przedstawia dzieje religii muzułmańskiej w pierwszych wiekach jej istnienia	1.1, 1.4 (I)4.4, 2.3 1.1, 1.2 1.1, 1.2 1.1 1.1 1.1 1.1, 1.2, 1.3

		– wskaże na mapie kierunki podbojów arabskich i opisz rozwój świata islamskiego na przełomie VII–IX w. – przedstawia organizację imperium arabskiego na terenach podbitych – wyjaśnia znaczenie imperium arabskiego w kształtowaniu się handlu śródziemnomorskiego i dalekowschodniego – przedstawia najważniejsze osiągnięcia kultury łacińskiej, bizantyńskiej i arabskiej – wyjaśnia wpływ cywilizacji islamskiej na cywilizację łacińską i bizantyńską	1.1, 1.3 1.3 1.3 1.4 1.3
13. Narodziny Europy – odrodzenie cesarstwa rzymskiego	Europa wczesnego średniowiecza	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: renesans karoliński, majordom, elekcja – wskazuje na mapie zasięg terytorialny państwa Franków – charakteryzuje ustrój i mechanizmy władzy w państwie Franków – wyjaśnia znaczenie państwa Franków w kształtowaniu się monarchii wczesnośredniowiecznych – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa w kształtowaniu się podstaw władzy i ustroju, sytuacji politycznej, religijnej i społeczno-gospodarczej państwa Franków – wyjaśnia znaczenie reform Karola Wielkiego dla kształtowania się zachodnioeuropejskiej cywilizacji średniowiecznej – charakteryzuje program odbudowy cesarstwa zachodniorzymskiego i renesans karoliński	2.1 2.1 2.1 2.1, 2.2, 2.3, 2.4 2.1, 2.4 2.1, 2.2, 2.3, 2.4 2.2
14. Cesarstwo rzymskie we wczesnym średniowieczu	Europa wczesnego średniowiecza	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: insygnia, uniwersalizm – charakteryzuje sytuację polityczną, religijną i ustrój królestwa wschodniofrankijskiego po zawarciu traktatu w Verdun – przedstawia dzieje polityczne Niemiec na przestrzeni IX–XI w. – przedstawia koncepcję odbudowy cesarstwa zachodniorzymskiego w okresie panowania saskiej dynastii Ottonów – przedstawia wizję chrześcijańskiej Europy Ottona I i jego następców – porównuje ideę cesarstwa karolińskiego z ideą cesarstwa Ottonów	2.3 2.3 2.2, 2.3 2.2 2.2 2.2

15. Obrzeża Europy w IX–XI w.	Europa wczesnego średniowiecza	– wskazuje na mapie tereny zamieszkiwane przez Słowian – charakteryzuje słowiańską organizację plemienną, kulturę i religię – przedstawia genezę pierwszych państw słowiańskich – wskazuje na mapie zasięg terytorialny stref językowych: romańskiej, germańskiej i słowiańskiej – przedstawia etapy chrystianizacji Słowian – wyjaśnia przyczyny podziału słowiańszczyzny na strefę katolicką i prawosławną – przedstawia najistotniejsze problemy związane z kształtowaniem się słowiańskich państw europejskich w okresie średniowiecza – wskazuje na mapie pierwotne siedziby plemion skandynawskich, wymienia nazwy tych plemion – wyjaśnia przyczyny i wskazuje na mapie kierunki ekspansji wikingów, opisuje sposób prowadzenia przez nich wypraw – omawia okoliczności powstania państwa anglosaskiego i normański podbój Brytanii – wyjaśnia rolę Waregów w tworzeniu się państwa ruskiego – wyjaśnia znaczenie ekspansji wikingów w kształtowaniu się średniowiecznej Europy	2.4 2.4 2.4 2.4 2.4 2.4 2.4 2.3 2.3 2.3 2.3, 2.4 2.3
16. Kościół w X–XIII w. Spór papiestwa z cesarstwem, krucjaty	Europa w okresie krucjat Europa późnego średniowiecza	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: inwestytura, symonia, nepotyzm, ekskomunika, klątwa, schizma, cesaropapizm, papocezaryzm, uniwersalizm, rekonkwista, krucjaty, Lewant – wyjaśnia rolę Kościoła w odbudowie cesarstwa na zachodzie Europy – przedstawia przyczyny kryzysu Kościoła zachodniego na przełomie X i XI w. – charakteryzuje wpływ papiestwa i cesarstwa na sytuację polityczną, religijną, gospodarczą i kulturową w średniowiecznej Europie – przedstawia przyczyny i konsekwencje rozłamu w Kościele w XI w. (schizma wschodnia) – wyjaśnia znaczenie reformy gregoriańskiej w XI w. i reformy Innocentego III w kształtowaniu wizerunku Kościoła i w umacnianiu zwierzchnictwa papieża nad Kościołem i władzą świecką (papocezaryzm)	3.1, 3.2 3.1, 3.2 3.1 3.1, 3.2 3.1 3.1

		– charakteryzuje podłoże rywalizacji papiesko-cesarskiej, przedstawia główne fazy sporu – przedstawia przyczyny ruchu krucjatowego – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały wyprawy krzyżowe w dziejach konfliktu cesarstwa i papieństwa w średniowiecznej Europie – wymienia najważniejsze krucjaty, przedstawia ich przebieg – wskazuje na mapie regiony objęte ruchem krucjatowym w XI–XIII w. – przedstawia przyczyny i skutki krucjat w Europie: przeciw Arabom na Półwyspie Iberyjskim (rekonkwista), Wieletom i Obodrytom na Połabiu, albigensom na południu Francji oraz plemionom bałtyckim (zwłaszcza Prusom) – charakteryzuje program polityczny Fryderyka Barbarossy (cezaropapizm) – omawia skutki wypraw krzyżowych do Ziemi Świętej – wskazuje główne przyczyny kryzysu idei władzy uniwersalnej w Europie	3.1 3.1, 3.2 3.1, 3.2 3.2 3.2 3.2 3.1 3.2 6.1
17. Gospodarka i społeczeństwo w średniowieczu	Europa wczesnego średniowiecza Europa w okresie krucjat	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: feudalizm, senior, wasal, immunitet, beneficjum, akt komendacji, hołd lenny, trójpolówka, Hanza, zasadzca – wyjaśnia różnice między monarchią patrymonialną a monarchią feudalną – przedstawia okoliczności wykształcenia się feudalizmu w średniowiecznej Europie – wyjaśnia społeczne i militarne znaczenie hołdu lennego i jego symbolikę – wyjaśnia istotę zależności feudalnych i charakteryzuje relacje między seniorem i wasalem – przedstawia warunki uzyskania lenna i zasady jego dziedziczenia – wyjaśnia znaczenie wypraw krzyżowych dla odbudowy gospodarki, kształtowania się struktury miejskiej oraz rozwoju rolnictwa i wsi w Europie XII w. – wyjaśnia rolę miast włoskich w odbudowie handlu i rzemiosła w Europie – przedstawia organizację miasta średniowiecznego,	2.5, 3.3 2.5 2.5 2.5 2.5 2.5 3.2, 3.3 3.2, 3.3 2.5, 3.3

		znaczenie i zakres władzy instytucji samorządowych w mieście – przedstawia kształtowanie się społeczeństw miejskich i dostrzega znaczenie miast dla rozwoju nowoczesnej gospodarki rynkowej – przedstawia początki formowania się stanów – wyjaśnia rolę miast hanzeatyckich w kształtowaniu gospodarki oraz handlu bałtyckiego i europejskiego – charakteryzuje osadnictwo wiejskie i miejskie na prawie niemieckim	2.5, 3.3 2.5, 3.3 3.3 3.3
18. Narodziny państwa polskiego i ustrój monarchii piastowskiej	Polska w okresie wczesno-piastowskim	– przedstawia najwcześniejsze dzieje ziem polskich – wskazuje na mapie tereny zamieszkiwane przez plemiona słowiańskie oraz ziemie należące do Mieszka I – wskazuje na mapie zasięg terytorialny państwa pierwszych Piastów – przedstawia okoliczności przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I – przedstawia przebieg misji św. Wojciecha i wyjaśnia jej znaczenie – wyjaśnia przyczyny i skutki zjazdu gnieźnieńskiego – dostrzega znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego w kontekście idei uniwersalizmu cesarskiego Ottona III – przedstawia główne kierunki polityki wewnętrznej i zagranicznej państwa polskiego za panowania Bolesława Chrobrego	4.1, 4.2 4.1, 4.2 4.3 4.2, 4.4 4.2, 4.4 4.2, 4.4 4.4, 4.5 4.3, 4.4
19. Upadek i odnowienie Królestwa Polskiego	Polska w okresie wczesno-piastowskim Polska w okresie rozbicia dzielnicowego	– wyjaśnia rolę Kościoła w kształtowaniu się myśli politycznej, stosunków społecznych i religijnych w Polsce – scharakteryzuje strukturę społeczną i organizację monarchii piastowskiej na przełomie XI i XII w. – przedstawia proces odbudowy państwa polskiego za Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Szczodrego – przedstawia i interpretuje najważniejsze wydarzenia z zakresu polityki wewnętrznej i zagranicznej państwa polskiego w XI i XII w. – przedstawia reakcję pogańską i odbudowę pozycji Kościoła w Polsce – charakteryzuje politykę wewnętrzną i zagraniczną Władysława Hermana	4.2, 4.4 4.2, 4.3, 4.4 4.3, 4.4 4.3, 4.4, 4.5 4.2, 4.4 4.3, 4.4

		– przedstawia najważniejsze wydarzenia z historii państwa polskiego za panowania Bolesława Krzywoustego – wyjaśnia zasady sukcesji tronu przewidziane w statucie Krzywoustego – charakteryzuje zakres władzy księcia zwierzchniego i książąt dzielnicowych	4.4, 5.1 5.1 5.1
20. Polska dzielnicowa	Europa w okresie krucjat Polska w okresie rozbicia dzielnicowego	– przedstawia dzieje polityczne Polski w okresie rozbicia dzielnicowego – wskazuje na mapie zmiany terytorialne okresu rozbicia dzielnicowego – omawia przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich w okresie rozbicia dzielnicowego – ocenia społeczno-kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim – porównuje proces formowania się społeczeństwa stanowego w Polsce i w zachodniej Europie – charakteryzuje koncepcje zjednoczeniowe państwa polskiego – przedstawia etapy scalania ziem państwa polskiego na przełomie XIII i XIV w. – przedstawia kierunki, charakter i konsekwencje najazdów mongolskich dla Europy Środkowo-Wschodniej – wyjaśnia rolę Kościoła w przezwyciężaniu rozbicia politycznego ziem polskich – przedstawia trudności w przezwyciężaniu tendencji decentralizacyjnych, będących pozostałością rozbicia dzielnicowego – charakteryzuje stosunki Polski z Węgrami, Czechami oraz państwem krzyżackim w okresie panowania Władysława Łokietka – porównuje zasięg terytorialny państwa Władysława Łokietka z obszarem Polski przed rozbiem dzielnicowym	5.1 5.1 5.3 5.3 5.2 5.4 5.4 3.4 5.4 5.1, 5.4 5.1, 5.4, 5.5 5.1
21. Koniec panowania dynastii Piastów	Polska w XIV–XV w.	– charakteryzuje proces konsolidacji władzy królewskiej w Polsce w XIV w. – charakteryzuje stosunki z Czechami i Węgrami – charakteryzuje i ocenia stosunki polsko-krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej – przedstawia polską politykę zagraniczną w XIV w.	7.1, 7.5 7.3, 7.5 7.4 7.3, 7.4, 7.5

		– wyjaśnia genezę monarchii stanowej w Polsce – charakteryzuje reformy Kazimierza Wielkiego i wyjaśnia ich wpływ na kształtowanie się ustroju, stosunków społecznych, gospodarki i kultury Polski drugiej połowy XIV w.	7.2 7.2
22. Regiony Polski w średniowieczu	Polska w okresie wczesno-piastowskim Polska w okresie rozbitcia dzielnicowego Polska w XIV–XV w.	– przedstawia dzieje poszczególnych regionów Polski w średniowieczu – wskazuje na mapie główne dzielnice średniowiecznej Polski – porównuje pozycję oraz znaczenie Wielkopolski i Małopolski w średniowiecznym państwie polskim – wyjaśnia, dlaczego niektóre dzielnice nie uległy trwałym podziałom i zachowały spójność terytorialną, a inne nie – przedstawia przyczyny, które sprawiły, że Śląsk i Mazowsze nie weszły do zjednoczonego Królestwa Polskiego w XIV w.	4.3, 5.1, 7.1 4.3, 5.1, 7.1 4.3, 5.1 4.3, 5.1 4.3, 5.1, 7.1
23. Polska i Litwa za pierwszych Jagiellonów	Polska w XIV–XV w.	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: pospolite ruszenie, unia personalna i realna, inkorporacja – charakteryzuje i ocenia stosunki polsko-krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej – przedstawia polską politykę zagraniczną w XIV i na początku XV w. – wyjaśnia genezę monarchii stanowej w Polsce – charakteryzuje politykę wewnętrzną i zagraniczną Królestwa Polskiego w czasach unii polsko-litewskich w XIV i XV w. – omawia przywileje szlacheckie, wyjaśnia ich znaczenie w kształtowaniu się ustroju Polski, stosunków społecznych, gospodarczych i religijnych – charakteryzuje politykę dynastyczną Jagiellonów – wskazuje na mapie zmiany terytorialne państwa polskiego w XIV i XV w.	7.1, 7.3 7.4 7.3, 7.4 7.2 7.2 7.2, 7.3, 7.4, 7.5 7.2 7.5 7.1
24. Europejskie narody i państwa narodowe w średniowieczu	Europa późnego średniowiecza Kultura średniowiecza	– charakteryzuje wspólnoty w średniowieczu, do których mógł należeć mieszkaniec Europy – wyjaśnia mechanizmy powstawania więzi narodowych w Europie, określa ich charakter – wyjaśnia rolę tradycji mitycznej i historycznej w kształtowaniu się narodów	6.2, 8.1 6.2, 8.1 6.2, 8.1

		– wyjaśnia różnice w rozumieniu pojęcia narodu w średniowieczu i współcześnie – wyjaśnia genezę i przedstawia skutki wystąpienia Jana Husa – charakteryzuje strukturę władzy i stosunki społeczne w monarchii typu stanowego na przykładzie Anglii i Francji – dostrzega odmienności w kształtowaniu się monarchii i społeczeństwa stanowego w poszczególnych państwach Europy, wyjaśnia przyczyny i skutki tych różnic – wyjaśnia przyczyny zmierzchu idei władzy uniwersalnej w Europie późnego średniowiecza	6.2 6.2 5.2, 6.2 5.2, 6.2 6.1
25. Rywalizacja angielsko-francuska w XII–XV w.	Europa późnego średniowiecza	– omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny stuletniej – wyjaśnia genezę utraty militarnego znaczenia feudalnego rycerstwa u schyłku średniowiecza – charakteryzuje nowe zjawiska w sztuce wojennej, określa rolę lekkich formacji wojskowych – konnych łuczników i lekkiej jazdy, pieszych pikinierów i kuszników – wyjaśnia znaczenie w kształtowaniu sztuki wojennej zastosowania prochu palnego i rozwoju artylerii – wskazuje przyczyny i skutki kryzysu gospodarczego Europy XIV w.	6.3 6.2 6.2 6.2 6.2
26. Europa Środkowa w XIII–XV w. Czasy ekspansji wielkich dynastii i łączenia królestw	Europa w okresie krucjat Europa późnego średniowiecza Polska w XIV–XV w.	– przedstawia najważniejsze konflikty w Europie Środkowej w XIII–XV w. – ocenia znaczenie Czech i Węgier w późnym średniowieczu – charakteryzuje przemiany polityczne w Niemczech w XIII i XIV w. – ocenia znaczenie dynastii Luksemburgów w kształtowaniu polityki europejskiej w późnym średniowieczu – przedstawia proces powstawania państw jagiellońskich w Europie Środkowej w XV w. – przedstawia przyczyny i skutki wojen husyckich – przedstawia etapy kształtowania się imperium osmańskiego, charakteryzuje organizację tego państwa, religię, społeczeństwo, gospodarkę i armię – wyjaśnia przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyńskiego	3.2, 3.4, 6.3 6.3, 7.3, 7.6 6.2, 6.3 6.3 6.3, 7.5, 7.6 6.2, 6.3 6.3, 6.4 6.3, 6.4

27. Obrzeża Europy w późnym średniowieczu	Europa późnego średniowiecza	– wyjaśnia konsekwencje wojny dwóch róz dla Anglii – omawia przebieg i skutki rekonkwisty na Półwyspie Iberyjskim – przedstawia okoliczności zrzucenia zależności tatarskiej na Rusi – przedstawia rolę księstwa moskiewskiego w zjednoczeniu ziem ruskich	6.3 6.2, 6.3 6.3 6.3
28. Cywilizacja średniowiecznej Europy	Kultura średniowiecza	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: uniwersytet, skryptorium, scholastyka, kultura rycerska – przedstawia rozwój chrześcijaństwa w Europie, wyjaśnia znaczenie chrystianizacji ludów pogańskich dla kontynentu – ocenia znaczenie włączenia ziem polskich do cywilizacyjnego kręgu świata zachodniego (łacińskiego) – przedstawia rolę ruchu monastycznego w kształtowaniu kultury chrześcijańskiej średniowiecznej Europy – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały szkoły klasztorne i katedralne w kształceniu elit intelektualnych w okresie wczesnego średniowiecza – wyjaśnia znaczenie pisma dla rozwoju średniowiecznej Europy – przedstawia literacki dorobek średniowiecza – wymienia pierwsze uniwersytety w Europie i wyjaśnia przyczyny ich dynamicznego rozwoju – przedstawia cechy stylu romańskiego i gotyku, podaje przykłady budowli i dzieł sztuki – przedstawia kształtowanie się kultury polskiej w XIV i XV w. na tle kultury europejskiej	8.3 8.1 8.2 8.1, 8.3 8.1, 8.3 8.1, 8.3 8.3 8.3 8.3 8.2, 8.3

Klasa II, semestr 2			
Nowożytność			
Rozdział w podręczniku i temat lekcji	Zagadnienie w podstawie programowej	Treści nauczania i przewidywane osiągnięcia Uczeń:	Punkt podstawy programowej
1. Wielkie odkrycia geograficzne	Europa późnego średniowiecza Odkrycia geograficzne i europejski kolonializm doby nowożytnej	– przedstawia stan wiedzy Europejczyków w XV w. na temat otaczającego ich świata – charakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą Hiszpanii oraz Portugalii w XV w. – wyjaśnia przyczyny odkryć geograficznych – wskazuje na mapie główne kierunki wypraw odkrywczych i przedstawia ich przebieg – wyjaśnia genezę pierwszych zamorskich kolonii i faktorii handlowych	1.3 (II)6.2 1.2 1.2 1.2, 1.3
2. Europa i świat w XV–XIX w.	Odkrycia geograficzne i europejski kolonializm doby nowożytnej	– charakteryzuje cywilizacje prekolumbijskie w Ameryce – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wypraw konkwistadorskich – omawia etapy kształtowania się hiszpańskiego imperium kolonialnego – wskazuje różnice między portugalską i hiszpańską polityką kolonialną, uzasadnia ich przyczyny – charakteryzuje rywalizację potęg kolonialnych – omawia znaczenie odkryć geograficznych dla Europy i innych kontynentów	1.1 1.2, 1.3, 1.4 1.2, 1.3, 1.4 1.2 1.3, 1.4
3. U źródeł dominacji europejskiej	Odkrycia geograficzne i europejski kolonializm doby nowożytnej	– przedstawia znaczenie ekspansji kolonialnej XV–XVI w. dla historii Europy i innych kontynentów – wyjaśnia przyczyny dominacji Europy w relacjach z innymi kontynentami w epoce wczesnonowożytnej – wyjaśnia, na czym polegała przewaga Europejczyków nad ludnością w Nowym Świecie – wyjaśnia pojęcie „rozwój zależny” w odniesieniu do Ameryki Łacińskiej – wyjaśnia przyczyny nietrwałości państw afrykańskich – wskazuje czynniki, które zdecydowały o stopniowym upadku Indii i Chin w czasach nowożytnych – przedstawia specyfikę Japonii na tle innych państw azjatyckich – przedstawia skutki izolowania się w czasach nowożytnych Japonii od reszty świata	1.3, 1.4 1.3, 1.4 1.3, 1.4 1.4 1.4 1.4 1.4 1.4

4. Gospodarka Europy w XVI i XVII w. Dualizm w rozwoju gospodarczym	Odkrycia geograficzne i europejski kolonializm doby nowożytnej Europa w XVI–XVII w. Rzeczpospolita w okresie renesansu i demokracji szlacheckiej Rzeczpospolita Obojga Narodów w XVII w. Ustrój, społeczeństwo i kultura	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: inflacja, deflacja, refeudalizacja – wskazuje na mapie szlaki handlowe powstałe w czasach nowożytnych – przedstawia przyczyny i skutki rewolucji cen i dualizmu gospodarczego Europy na przełomie XV i XVI w. – omawia postęp technologiczny w rolnictwie, rzemiośle i transporcie na przełomie XVI i XVII w. – wyjaśnia rolę pieniądza w gospodarce nowożytnej – wyjaśnia przyczyny różnic w strukturze gospodarczej krajów strefy bałtyckiej – charakteryzuje gospodarkę Rzeczypospolitej i określa jej miejsce w gospodarce europejskiej – wymienia główne towary eksportowe Rzeczypospolitej – omawia zjawisko poddaństwa chłopskiego (poddąństwo osobiste, ekonomiczne, sądowe) – wyjaśnia przyczyny dominacji Holandii w gospodarce Europy w XVII w.	2.8 1.3, 1.4 1.3, 2.8 2.8 2.8 2.8 3.2, 4.5 3.2, 4.5 3.2, 4.5 1.2, 1.3, 2.8
5. Czego uczy historia gospodarcza?	Europa w XVI–XVII w. Rzeczpospolita w okresie renesansu i demokracji szlacheckiej Rzeczpospolita Obojga Narodów w XVII w. Ustrój, społeczeństwo i kultura	– wyjaśnia i stosuje pojęcie: merkantylizm – przedstawia korzystne i niekorzystne skutki specjalizacji gospodarczej Europy nowożytnej oraz znaczenie polityki gospodarczej państwa na przykładzie Szwecji i Rzeczypospolitej – przedstawia przyczyny kryzysu gospodarczego Włoch w XVII w. – wyjaśnia przyczyny regresu gospodarki holenderskiej w XVIII w., omawia jego skutki dla miast Holandii i gospodarki europejskiej – wyjaśnia różnice między produkcją luksusową i produkcją na rynek masowy – uzasadnia twierdzenie, że spadek cen nie musi oznaczać pogorszenia jakości (efekt skali)	2.8 2.8, 3.2, 4.5 2.8 2.8 2.8 2.8

6. Renesans europejski	Europa w XVI–XVII w.	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: odrodzenie, renesans, humanizm – rozpoznaje i przedstawia na wybranych przykładach cechy sztuki renesansowej (budownictwa sakralnego, rzeźby, malarstwa) – przywołując przykłady, ukazuje, w jaki sposób sztuka twórców renesansu nawiązywała do motywów i korzeni antycznych – wymienia głównych przedstawicieli odrodzenia – przedstawia największe osiągnięcia Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Rafaela Santiago, Erazma z Rotterdamu, Mikołaja Kopernika i Galileusza	2.1 2.1 2.1 2.1 2.1
7. Reformacja, kontrreformacja i wojny religijne w Europie	Europa w XVI–XVII w.	– charakteryzuje przemiany religijności i sytuację w Kościele katolickim u schyłku XV w. – wyjaśnia przyczyny reformacji – przedstawia najważniejsze tezy twórców głównych kierunków reformacji: Marcina Lutra, Jana Kalwina, Urlicha Zwinglego – omawia sytuację polityczną, społeczną i religijną w Rzeszy na przełomie XV i XVI w. – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen religijnych w Niemczech – przedstawia postanowienia pokoju augsburskiego i wyjaśnia jego znaczenie – charakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i wyznaniową we Francji w XVI w. – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen religijnych we Francji – przedstawia postanowienia edyktu nantejskiego i wyjaśnia jego znaczenie – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki reformacji w Anglii – wskazuje na mapie podziały religijne Europy w XVI w. – wyjaśnia i stosuje termin „kontrreformacja”, potrafi rozróżnić strategię powstrzymywania reformacji przez represje i reformy katolicyzmu (reformy soborowe, nowa pobożność, rola zakonu jezuitów) – powiąże postępy reformacji z prądami humanistycznymi oraz upowszechnieniem druku	2.2 2.2 2.2 2.2, 2.3 2.2, 2.3 2.2, 2.3 2.2, 2.3 2.2, 2.3 2.2, 2.3 2.2, 2.3 2.2, 2.3 2.2, 2.3 2.2 2.2

8. Reformacja i kontrreformacja w Rzeczypospolitej	Rzeczpospolita w okresie renesansu i demokracji szlacheckiej	– wyjaśnia genezę reformacji w Polsce – charakteryzuje główne kierunki reformacji na ziemiach polskich (luteranizm, kalwinizm, bracia polscy, bracia czescy) – przedstawia politykę wyznaniową Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta – przedstawia historyczne i polityczne warunki decydujące o zwycięstwie polityki tolerancji religijnej w Rzeczypospolitej – przedstawia postanowienia konfederacji warszawskiej, porównuje je z edyktem nantejskim – wyjaśnia i stosuje pojęcie „tolerancja religijna” i omawia je w kontekście epoki wczesnonowożytnej – umieszcza polski model tolerancji religijnej w kontekście Europy w XVI i XVII w. – przedstawia genezę unii brzeskiej i jej konsekwencje – przedstawia kontrreformację na ziemiach polskich	3.6 3.6 3.6 3.6 3.6 3.6 3.6 3.6 3.6
9. Rzeczpospolita złotego i srebrnego wieku – społeczeństwo i państwo	Rzeczpospolita w okresie renesansu i demokracji szlacheckiej	– przedstawia rozwój terytorialny Rzeczypospolitej w XVI–XVII w, wskazuje zmiany granic na mapie – przedstawia postanowienia unii lubelskiej i wyjaśnia jej znaczenie dla dalszych los Polski i Litwy – ocenia znaczenie Rzeczypospolitej w Europie XVI i XVII w. – charakteryzuje ludność Rzeczypospolitej w XVI–XVII w. – wymienia najważniejsze przywileje szlacheckie – charakteryzuje stan szlachecki – charakteryzuje sytuację mieszczaństwa i chłopów – charakteryzuje sytuację mniejszości etnicznych i stanowych w Rzeczypospolitej (Żydzi, Niemcy, Ormianie, Szkoci) – wyjaśnia przyczyny i skutki wielonarodowej struktury Rzeczypospolitej	3.3 3.2, 3.3, 3.4 3.2, 3.3, 3.4, 3.5 3.2 3.1, 3.2 3.1, 3.2 3.2 3.2 3.2, 3.6
10. Sąsiedzi Rzeczypospolitej w XVI w.	Europa w XVI–XVII w. Rzeczpospolita w okresie renesansu	– charakteryzuje politykę dynastyczną Habsburgów, określa jej skutki dla Rzeczypospolitej i układu sił w Europie końca XV i w XVI w. – przedstawia okoliczności przekształcenia zakonnego państwa krzyżackiego w księstwo świeckie, wyjaśnia tego konsekwencje dla sytuacji wewnętrznej i polityki zagranicznej Rzeczypospolitej	2.3, 3.3 2.3, 3.3

	i demokracji szlacheckiej	– przedstawia najważniejsze zapisy traktatu krakowskiego z 1525 r. – wskazuje na mapie zmiany terytorialne Wielkiego Księstwa Moskiewskiego, wyjaśnia ich genezę i skutki – charakteryzuje stosunki polsko-ruskie w XVI w. – charakteryzuje politykę wewnętrzną Iwana Groźnego – przedstawia genezę, przebieg i skutki walk o Bałtyk w latach 1558–1582 – wyjaśnia genezę unii Rzeczypospolitej ze Szwecją i oczekiwania z tym związane	3.3 2.5, 3.3 3.3 2.5 2.6, 3.3 3.3
11. Europa Zachodnia w cieniu Hiszpanii	Europa w XVI–XVII w.	– wskazuje na mapie rozwój terytorialny krajów Habsburgów – omawia organizację władzy w imperium Habsburgów – charakteryzuje politykę Francji wobec dynastii Habsburgów – przedstawia genezę i omawia konsekwencje wojen włoskich 1494–1559 – przedstawia kierunki hiszpańskiej polityki w XVI w. – przedstawia działalność inkwizycji hiszpańskiej – przedstawia genezę, przebieg i skutki rewolucji w Niderlandach – wyjaśnia genezę hiszpańsko-angielskiego konfliktu z końca XVI w., przedstawia jego skutki – charakteryzuje ustrój polityczny i społeczny imperium osmańskiego – wskazuje na mapie rozwój terytorialny imperium osmańskiego w XVI i na początku XVII w. – przedstawia i ocenia zagrożenie tureckie dla Europy	2.3 2.4 2.3, 2.4, 2.6 2.3 2.3, 2.4 2.4 2.3, 2.4 2.3, 2.4 2.3, 2.4, 2.6 2.3, 2.4, 2.6 2.3, 2.6
12. Walka o przewagę w Europie Zachodniej w XVII w.	Europa w XVI–XVII w.	– przedstawia sytuację polityczną, społeczną i wyznaniową Rzeszy na przełomie XVI i XVII w. – wymienia główne przyczyny kryzysu w Rzeszy i ocenia ich wpływ na sytuację polityczną i społeczną innych krajów europejskich w pierwszej połowie XVII w. – wyjaśnia genezę wojny trzydziestoletniej, przedstawia jej przebieg, zaangażowanie państw w niej uczestniczących oraz skutki – przedstawia główne postanowienia pokoju westfalskiego – wskazuje na mapie Europy zmiany terytorialne wynikające z zapisów pokoju westfalskiego	2.3, 2.4 2.3, 2.4, 2.6 2.6 2.6 2.6

		– przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej Francji w drugiej połowie XVII w. – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny o sukcesję hiszpańską – wymienia najważniejsze punkty traktatu w Utrechcie, wskazuje na mapie zmiany z niego wynikające	2.4 2.4 2.4
13. Rzeczpospolita w Europie XVII w.	Rzeczpospolita Obojga Narodów w XVII w. Ustrój, społeczeństwo i kultura	– przedstawia przebieg wielkiej smuty i ingerencję Rzeczypospolitej oraz Szwecji w sytuację wewnętrzną państwa rosyjskiego – przedstawia warunki pokoju w Polanowie – wyjaśnia genezę, przedstawia przebieg i skutki wojen polsko-szwedzkich w latach 1600–1635 – charakteryzuje stosunki polityczne, społeczne i gospodarcze w Rzeczypospolitej w XVII w. – wyjaśnia genezę i charakteryzuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej – przedstawia główne problemy i konflikty wewnętrzne Rzeczypospolitej w XVII w. – przedstawia reformy militarne Władysława IV, wyjaśnia, na czym polegały trudności z ich realizacją – scharakteryzuje stosunki polsko-tureckie do 1648 r. – omawia dzieje Kozaczyzny w Rzeczypospolitej – wyjaśnia genezę i przedstawia przebieg zmagania polsko-kozackich w latach 1648–1654 – wymienia główne postanowienia unii perejasławskiej – wyjaśnia genezę, przedstawia przebieg i skutki II wojny północnej, ocenia jej konsekwencje dla Rzeczypospolitej – przedstawia warunki rozejmu andruszowskiego i pokoju Grzymułtowskiego – omawia wojny polsko-tureckie za panowania Jana III Sobieskiego, przedstawia ich konsekwencje dla Rzeczypospolitej i Europy – wskazuje na mapie zmiany terytorialne Rzeczypospolitej na przestrzeni XVII w.	4.1, 4.2 4.1, 4.2 4.1, 4.2 4.3, 4.4, 4.5 4.3 4.3, 4.4 4.4 4.1, 4.2 4.1, 4.4 4.1, 4.4 4.1, 4.2 4.1, 4.2 4.1, 4.2 4.1
14. Od państwa renesansowego do absolutyzmu	Europa w XVI–XVII w.	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: monarchia stanowa, absolutyzm, państwo renesansowe – charakteryzuje główne nurty renesansowej myśli politycznej, wymieni główne dzieła i nazwiska ich twórców (Machiavelli, Bodin, Morus)	2.4 2.1, 2.4

		– charakteryzuje przemiany w sztuce wojennej w XVI i XVII w., dostrzega ich konsekwencje dla finansów państwowych (wzmoczony fiskalizm) i ustroju społecznego – charakteryzuje ustrój państwa absolutystycznego, ocenia znaczenie w tym ustroju stałej armii i scentralizowanej administracji oraz dworu	2.4 2.4
15. Europa XVII w. – nie tylko absolutyzm	Europa w XVI–XVII w.	– przedstawia etapy kształtowania się absolutyzmu we Francji (czasy Richelieu, Frona, Mazarina i Ludwika XIV) – wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: intendent, merkantylizm, edykt łaski – wskazuje na mapie główne części składowe władztwa elektora brandenburskiego w połowie XVII w. – wyjaśnia, na czym polegał militarny charakter absolutyzmu brandenbursko-pruskiego – charakteryzuje ustrój Anglii Tudorów, wyjaśnia specyfikę tego państwa (brak większych wojen i stałej armii) – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rewolucji angielskiej	2.4 2.4 2.3 2.4 2.4 2.7
16. Ustrój Rzeczypospolitej szlacheckiej	Rzeczpospolita w okresie renesansu i demokracji szlacheckiej Rzeczpospolita Obojga Narodów w XVII w. Ustrój, społeczeństwo i kultura	– wymienia najważniejsze przywileje szlacheckie – wyjaśnia genezę sejmu walnego – przedstawia początki sejmu w latach 1454–1493 – przedstawia przyczyny i przebieg rywalizacji izb parlamentu w latach 1492–1505 – wyjaśnia genezę ruchu egzekucyjnego, wymienia jego głównych przywódców – przedstawia postulaty ruchu egzekucji praw i dóbr – przedstawia konsekwencje działań ruchu egzekucyjnego dla skarbowości polskiej w XVII w. – przedstawia mechanizmy wyboru władców po 1572 r. – wyjaśnia, czym były artykuły henrykowskie – przedstawia organizację i zasady funkcjonowania sejmików ziemskich, sejmu walnego i sejmu elekcyjnego – wyjaśnia, na czym polegała zasada <i>liberum veto</i> – wymienia najważniejsze urzędy ministerialne Rzeczypospolitej – wymienia główne instytucje sądownicze, wyjaśnia istotę sądownictwa stanowego	3.1, 3.2 3.1, 3.2 3.1 3.1 3.1, 3.2 3.2 3.2 3.1, 3.2, 4.5 3.1, 3.2, 4.5 3.1, 3.2, 4.5 3.1, 3.2, 4.5 3.1, 3.2, 4.5 3.1, 3.2, 4.5

17. Rewolucja naukowa i kultura epoki baroku w Europie	Europa w XVI–XVII w.	– wyjaśnia, co rozumiemy pod stwierdzeniem „rewolucja naukowa XVII w.” – ocenia wpływ badań Kopernika, Keplera, Galileusza, Kartezjusza i Newtona na postrzeganie świata – wyjaśnia znaczenie sceptycyzmu metodycznego i matematyki jako narzędzia do opisu świata fizycznego – przedstawia największe odkrycia i wynalazki XVII w. – charakteryzuje główne nurty sztuki barokowej – przedstawia na wybranych przykładach cechy sztuki barokowej (architektura, rzeźba, malarstwo)	2.9 2.9 2.9 2.9 2.9 2.9
18. Kultura Rzeczypospolitej w epoce odrodzenia i baroku	Europa w XVI–XVII w. Rzeczpospolita w okresie renesansu i demokracji szlacheckiej Rzeczpospolita Obojga Narodów w XVII w. Ustrój, społeczeństwo i kultura	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: sarmatyzm, rustykalizacja kultury w XVII w. – wymienia główne elementy kultury materialnej Rzeczypospolitej XVI i XVII w. – ocenia kulturotwórczą rolę dworu Rzeczypospolitej (m.in. rozpowszechnianie obyczajów i mody na stroje cudzoziemskie) – charakteryzuje rozwój sztuki, literatury, drukarstwa i szkolnictwa na ziemiach polskich w XVI i XVII w. – charakteryzuje architekturę renesansową i barokową w Polsce, porównuje ją z dziełami renesansu i baroku w Europie Zachodniej	4.6 3.7, 4.6 3.7, 4.6 3.7, 4.6 2.9, 3.7, 4.6
19. Wiek oświecenia	Oświecenie, absolutyzm oświecony i rewolucje XVIII w.	– objaśnia definicję oświecenia podaną przez Kanta – wyjaśnia polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturowe uwarunkowania oświecenia europejskiego – charakteryzuje główne idee europejskiego oświecenia – przedstawia główne dokonania oświecenia w zakresie myśli politycznej, nauki, literatury, sztuki i architektury – wyodrębnia i charakteryzuje podokresy oświecenia – omawia zmiany geografii kulturalnej Europy – przedstawia pozycję społeczną kobiet w dobie oświecenia – wymienia wybitnych przedstawicieli myśli politycznej oświecenia i przedstawia ich poglądy – przedstawia idee fizjokratyzmu i ekonomii klasycznej – charakteryzuje życie codzienne w czasach oświecenia	5.2 5.1 5.2 5.2 5.2 5.2 5.2 5.2 5.2 5.2

20. Mocarstwa europejskie w latach 1700–1763. Absolutyzm oświecony	Oświecenie, absolutyzm oświecony i rewolucje XVIII w.	– przedstawia przebieg i skutki wielkiej wojny północnej (III wojna północna) – przedstawia najważniejsze reformy Piotra I, wskazuje ich pozytywne i negatywne konsekwencje – przedstawia skutki wojny o sukcesję austriacką i wojny siedmioletniej – charakteryzuje absolutyzm oświecony – scharakteryzuje rządy Fryderyka II w Prusach oraz Marii Teresy i Józefa II w Austrii – charakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą w Rosji czasów Katarzyny II – ocenia, czy Katarzyna II zasługuje na miano władczyni oświeconego absolutyzmu	5.8 5.4 5.8 5.3 5.3 5.3, 5.4 5.3, 5.4
21. Brytyjska monarchia parlamentarna. Powstanie Stanów Zjednoczonych	Oświecenie, absolutyzm oświecony i rewolucje XVIII w.	– przedstawia polityczną, społeczną i religijną specyfikę kolonii angielskich w Ameryce Północnej przed wybuchem wojny o niepodległość – charakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą Wielkiej Brytanii w pierwszej i drugiej połowie XVIII w. – wyjaśnia genezę systemu parlamentarno-gabinetowego w Wielkiej Brytanii – wyjaśnia genezę, przedstawia przebieg i skutki wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych – przedstawia najważniejsze zapisy Konstytucji Stanów Zjednoczonych dotyczące ustroju, kwestii społecznych i religijnych – ocenia znaczenie Konstytucji Stanów Zjednoczonych dla historii Ameryki Północnej i Europy	5.6 5.5 5.5 5.6, 5.8, 5.9 5.6 5.9
22. Rzeczpospolita w stanie anarchii	Oświecenie, absolutyzm oświecony i rewolucje XVIII w. Rzeczpospolita w XVIII w. Reformy oświeceniowe i rozbiory	– charakteryzuje sytuację wewnętrzną i zagraniczną Rzeczypospolitej w czasach saskich – przedstawia skutki wielkiej wojny północnej dla Rzeczypospolitej – wyjaśnia znaczenie Sejmu Niemego – podaje przykłady ingerencji państw ościennych w sprawy polskie – przedstawia główne idee reform Rzeczypospolitej w czasach saskich i wymienia ich autorów (Karwicki, Leszczyński, Konarski)	6.1, 6.2 6.1, 5.8 6.1 6.1 6.2

23. Czasy stanisławowskie	Oświecenie, absolutyzm oświecony i rewolucje XVIII w. Rzeczpospolita w XVIII w. Reformy oświeceniowe i rozbiory	– przedstawia postanowienia sejmu konwokacyjnego, ocenia znaczenie jego reform – charakteryzuje sytuację wewnętrzną i położenie międzynarodowe Rzeczypospolitej w czasach stanisławowskich (do I rozbioru) – przedstawia ingerencje Rosji w sprawy polskie – wyjaśnia przyczyny i przedstawia skutki I rozbioru Polski – wskazuje na mapie straty terytorialne Rzeczypospolitej wynikające z pierwszego traktatu rozbiorowego – przedstawia największe osiągnięcia polskiego oświecenia (literatura, publicystyka, teatr, architektura i malarstwo) – ocenia znaczenie powołania Szkoły Rycerskiej i Komisji Edukacji Narodowej – wyjaśnia znaczenie dworu dla rozwoju kultury polskiej i mecenatu artystycznego Stanisława Augusta Poniatowskiego	6.1, 6.2 6.1, 6.2, 6.4 6.1, 6.4 6.1, 6.4, 6.5 5.8, 6.4 5.2, 6.6 6.2, 6.6 6.6
24. Schyłek Rzeczypospolitej	Oświecenie, absolutyzm oświecony i rewolucje XVIII w. Rzeczpospolita w XVIII w. Reformy oświeceniowe i rozbiory	– charakteryzuje sytuację wewnętrzną i międzynarodową Rzeczypospolitej w okresie pomiędzy I rozbiorem a Sejmem Wielkim – wymienia ugrupowania Sejmu Wielkiego i przedstawia ich program – przedstawia najważniejsze reformy Sejmu Wielkiego – przedstawia główne postanowienia Konstytucji 3 maja, wyjaśnia znaczenie tego dokumentu dla Rzeczypospolitej – porównuje Konstytucję 3 maja z konstytucjami Francji i Stanów Zjednoczonych – wyjaśnia przyczyny i przedstawia skutki II rozbioru – wskazuje na mapie straty terytorialne Rzeczypospolitej wynikające z II rozbioru – przedstawia przyczyny i przebieg powstania kościuszkowskiego – przedstawia postanowienia uniwersału połanieckiego – ocenia znaczenie powstania kościuszkowskiego – przedstawia okoliczności i skutki III rozbioru Polski – wskazuje na mapie straty terytorialne Rzeczypospolitej wynikające z III rozbioru – przedstawia poglądy głównych szkół historycznych na temat oceny czasów stanisławowskich i przyczyn upadku Rzeczypospolitej	6.1, 6.2, 6.4 6.2, 6.3 6.2, 6.3 6.2, 6.3 6.7 6.1, 6.4 5.8, 6.4 6.2 6.2 6.2 6.1, 6.4 5.8, 6.4 6.5

Klasa III, semestr 1			
XIX wiek			
Rozdział w podręczniku i temat lekcji	Zagadnienie w podstawie programowej	Treści nauczania i przewidywane osiągnięcia Uczeń:	Punkt podstawy programowej
1. Rewolucja francuska	Oświecenie, absolutyzm oświecony i rewolucje XVIII w.	– charakteryzuje stosunki polityczne, społeczne i gospodarcze we Francji drugiej połowy XVIII w.	(III)5.6
		– przedstawia przyczyny rewolucji francuskiej	(III)5.6
		– porównuje przyczyny oraz charakter rewolucji amerykańskiej i francuskiej	(III)5.6
		– przedstawia najważniejsze zapisy Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela, konstytucji francuskiej z 1791 r. oraz reformy Zgromadzenia Narodowego (reformy sądownictwa i administracji)	(III)5.6
		– przedstawia etapy rewolucji francuskiej, wymienia jej głównych przywódców	(III)5.6, 5.7
		– charakteryzuje stosunki społeczne i gospodarcze Francji okresu rewolucji	(III)5.6, 5.7
		– ocenia znaczenie rewolucji francuskiej dla Europy	(III)5.9
		– ocenia znaczenie rewolucji amerykańskiej i francuskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej	(III)5.9
2. Wojny napoleońskie	Europa napoleońska	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: legitymizm, restauracja, sumy bajońskie	1.3
		– przedstawia wojny prowadzone przez rewolucyjną Francję, wymienia najważniejsze bitwy	1.1
		– przedstawia okoliczności dojścia Napoleona do władzy	1.2
		– przedstawia reformy wewnętrzne Francji w czasach konsultatu	1.2, 1.3
		– przedstawia wojny prowadzone przez Francję Napoleona, wymienia najważniejsze bitwy	1.1, 1.2
		– wskazuje na mapie kierunki podbojów napoleońskich	1.1
		– wyjaśnia przyczyny sukcesów militarnych Napoleona	1.1, 1.2
		– charakteryzuje politykę zagraniczną Prus, Austrii, Rosji i Wielkiej Brytanii w czasach wojen koalicji antyfrancuskich	1.2, 1.3
		– wyjaśnia, na czym polegała blokada kontynentalna	1.2
		– charakteryzuje system napoleoński w Europie i ideę imperium Napoleona	1.1

		– przedstawia początki Legionów Polskich we Włoszech – wymienia najważniejsze postanowienia pokoju w Tyłży – przedstawia najważniejsze zapisy konstytucji Księstwa Warszawskiego, charakteryzuje ustrój państwa – wskazuje na mapie terytorium Księstwa Warszawskiego – przedstawia reformy wewnętrzne i charakteryzuje sytuację militarną Księstwa Warszawskiego – przedstawia wysiłek zbrojny Księstwa Warszawskiego – wyjaśnia przyczyny i przedstawia okoliczności klęski Napoleona – przedstawia okoliczności zwołania kongresu wiedeńskiego i jego najważniejsze decyzje – wyjaśnia, na czym polegała zasada równowagi europejskiej – charakteryzuje sytuację geopolityczną w Europie po kongresie wiedeńskim – wyjaśnia genezę Świętego Przymierza i ocenia jego znaczenie w kształtowaniu ładu w Europie – charakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą dawnych mocarstw nowożytnych po kongresie wiedeńskim (m.in. upadek imperium hiszpańskiego) – przedstawia postanowienia kongresu wiedeńskiego w sprawie polskiej	1.4 1.5 1.5 1.5 1.5 1.4 1.1, 1.2 1.2, 1.6 1.6 1.3, 1.6 1.3, 1.6 1.3, 1.6 1.6
3. Rewolucja przemysłowa	Europa i Stany Zjednoczone w okresie rewolucji przemysłowej Europa i świat w XIX w.	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: płace nominalne, płace realne, rewolucja przemysłowa, – przytacza opinie historyków na temat rewolucji przemysłowej – wymienia najważniejsze wynalazki techniczne z końca XVIII i z XIX w. – charakteryzuje najważniejsze przemiany w transporcie – charakteryzuje przemiany w organizacji pracy (zmechanizowana fabryka) – przedstawia konsekwencje demograficzne rewolucji przemysłowej w Anglii – charakteryzuje nowe warstwy społeczne powstałe w wyniku rewolucji przemysłowej – przedstawia przebieg rewolucji przemysłowej w poszczególnych krajach europejskich	2.1 2.1, 2.3 2.1, 2.3, 6.5 2.1, 2.3, 6.5 2.1, 2.3, 6.5 2.1, 2.3 2.1, 2.3 2.1, 2.3

4. Od Napoleona do Mikołaja. Ziemie polskie w latach 1795–1830	Walka o niepodległość Polski w okresie niewoli narodowej Spółeczeństwo polskie w okresie zaborów XIX w.	– wskazuje na mapie Królestwo Polskie, wielkie Księstwo Poznańskie, Wolne Miasto Kraków – przedstawia najważniejsze zapisy konstytucji Królestwa Polskiego dotyczące ustroju państwa i struktury władzy, porównuje je z zapisami Konstytucji Księstwa Warszawskiego – charakteryzuje sytuację społeczno-polityczną w Królestwie Polskim i porównuje ją z zasadami deklarowanymi w konstytucji – charakteryzuje politykę gospodarczą Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego i przedstawia jej rezultaty – charakteryzuje sytuację społeczno-polityczną w Wielkim Księstwie Poznańskim i zaborze austriackim – wymienia i przedstawia najważniejsze organizacje spiskowe w Królestwie Polskim w latach 1817–1830	4.1, 5.1 4.1 4.1, 5.1 4.1, 5.1, 5.6 4.1, 5.1 4.2
5. Kultura, nauka i obyczaje w XIX w.	Ideologie XIX w. Europa i świat w XIX w.	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: liberalizm, konserwatyzm, socjalizm, romantyzm, romantyczny rewolucjonizm, mesjanizm – przedstawi poglądy Saint-Simona, Comte’a, Fouriera, Darwina – charakteryzuje nowe kierunki w literaturze, muzyce i sztuce – przedstawia na wybranych przykładach główne cechy architektury neogotyckiej i eklektycznej – wyjaśnia, na czym polegał związek między postępem w nauce a rozwojem gospodarczym – wymienia nazwiska najwybitniejszych przedstawicieli epoki w dziedzinie kultury i przedstawia ich dokonania	3.1 3.1 6.6 6.6 6.4, 6.5 6.6
6. Europa po Wiedniu. Wiosna Ludów	Ideologie XIX w. Walka o niepodległość Polski w okresie niewoli narodowej	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: karbonaryzm, Młode Włochy, Młode Niemcy, restytucja, austrosławizm – wymienia najważniejsze ogniska zapalne w Europie w latach 1815–1830 (Włochy, Niemcy, Grecja, Rosja) – przedstawia rewolucję lipcową i powstanie belgijskie – wyjaśnia przyczyny polityczne, społeczne i gospodarcze Wiosny Ludów – przedstawia przebieg rewolucji lutowej we Francji oraz jej następstwa do 1852 r. (restytucja cesarstwa)	3.2 3.2 3.2 3.2 3.2

		– omawia przebieg Wiosny Ludów w Niemczech – charakteryzuje ideę oddolnego zjednoczenia Niemiec – charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów w monarchii habsburskiej, omawia wątki: austriacki, węgierski, włoski, czeski, galicyjski – charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów na ziemiach polskich	3.2, 3.3 3.2, 3.3 3.2 3.2, 4.3
7. Kryzys Świętego Przymierza. Zjednoczenie Włoch i Niemiec	Ideologie XIX w. Europa i świat w XIX w.	– wyjaśnia genezę dążeń zjednoczeniowych w Niemczech i we Włoszech – przedstawia główne założenia polityki zagranicznej Napoleona III – przedstawia przebieg zjednoczenia Włoch – przedstawia etapy i przebieg zjednoczenia Niemiec (polityka Bismarcka, wojny z Danią, Austrią, wojna prusko-francuska, utworzenie II Rzeszy Niemieckiej) – charakteryzuje ustrój Rzeszy – charakteryzuje politykę wewnętrzną Bismarcka po zjednoczeniu – ocenia wpływ zjednoczenia Niemiec i Włoch na układ sił w Europie	3.2, 3.3 6.1 3.2, 3.3 3.2, 3.3 3.3, 6.1 3.3, 6.1
8. Polskie powstania narodowe w XIX w.	Walka o niepodległość Polski w okresie niewoli narodowej Spółeczeństwo polskie w okresie zaborów XIX w. Europa i świat w XIX w.	– przedstawia okoliczności wybuchu i przebieg powstania listopadowego, wymienia największe bitwy, wskazuje na mapie rejony walk, przedstawia sylwetki przywódców – przedstawia przyczyny klęski powstania listopadowego – przedstawia skutki powstania listopadowego – ocenia udział i zaangażowanie społeczeństwa polskiego w powstaniu listopadowym – przedstawia represje po upadku powstania listopadowego – charakteryzuje główne nurty Wielkiej Emigracji i ich programy polityczno-społeczne – ocenia wpływ Wielkiej Emigracji na życie polityczno-społeczne w trzech zaborach – wymienia główne organizacje spiskowe działające na ziemiach polskich w okresie międzypowstaniowym – przedstawia przebieg i skutki powstania krakowskiego – wymienia najważniejsze reformy Aleksandra II w Rosji – charakteryzuje sytuację polityczną w Królestwie Polskim w epoce odwilży posewastopłoskiej i politykę Aleksandra Wielopolskiego	4.2, 4.3 4.3 4.3 4.3 4.3 4.5, 5.3 4.5, 5.3 4.2 4.2, 4.3 6.2 4.1, 5.1, 5.6

		– przedstawia okoliczności wybuchu i przebieg powstania styczniowego, wymienia największe bitwy, wskazuje na mapie rejony walk, przedstawia sylwetki przywódców – przedstawia przyczyny klęski powstania styczniowego – przedstawia skutki powstania styczniowego – ocenia udział i zaangażowanie społeczeństwa polskiego w powstaniu styczniowym – przedstawia represje po upadku powstania styczniowego – przedstawia stanowisko państw europejskich w sprawie polskiej – przedstawia sprawę chłopską w powstaniach narodowych – przedstawia warunki uwłaszczenia chłopów w trzech zaborach, wyjaśnia tego konsekwencje – prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące powstań narodowych	4.2, 4.3 4.3 4.3 4.3 4.3 4.3 5.2, 5.6 5.2, 5.6 4.4
9. Kontynent amerykański w XIX w.	Europa i świat w XIX w.	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: abolicjonizm, secesja – przedstawia z wykorzystaniem mapy rozwój terytorialny Stanów Zjednoczonych do 1861 r. – przedstawia różnice gospodarcze, społeczne i polityczne między Północą a Południem Stanów Zjednoczonych – przedstawia okoliczności wybuchu wojny secesyjnej – przedstawia przebieg działań wojennych i sylwetki głównych dowódców – przedstawia skutki wojny secesyjnej – przedstawia zmiany w Konstytucji Stanów Zjednoczonych w zakresie praw obywatelskich – ocenia znaczenie wojny secesyjnej dla historii Ameryki i innych kontynentów	6.1 6.1 6.1 6.1 6.1 6.1 6.1 6.1
10. Europa i świat na przełomie wieków	Europa i świat w XIX w.	– wskazuje na mapie zasięg terytorialny imperium osmańskiego w połowie XIX w. i ocenia znaczenie tego państwa – wymienia główne źródła kryzysu w imperium osmańskim w pierwszej połowie XIX w. (powstanie niepodległej Grecji, polityka Mahmuda Alego w Egipcie, rozwój świadomości narodowej wśród Słowian południowych) – ocenia znaczenie regionu bałkańskiego w polityce mocarstw europejskich – charakteryzuje politykę mocarstw wobec Turcji w XIX w.	6.1 6.1 6.1 6.1

		– charakteryzuje system polityczny i społeczny Rosji na tle przemian w XIX-wiecznej Europie – przedstawia przebieg wojny krymskiej i jej skutki dla Rosji i Europy – wymienia najważniejsze postanowienia kongresu paryskiego z 1856 r., zmiany terytorialne wskazuje na mapie – charakteryzuje sytuację na Bałkanach po wojnie krymskiej – przedstawia skutki wojny bałkańskiej (1877–1878) – przedstawia przyczyny, formy i kierunki ekspansji kolonialnej w XIX w. – charakteryzuje politykę kolonialną Wielkiej Brytanii i Francji – charakteryzuje sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną państw Dalekiego Wschodu na przełomie wieków – charakteryzuje zaangażowanie Stanów Zjednoczonych, Japonii i Niemiec w politykę kolonialną – przedstawia skutki opóźnienia Niemiec w stosunku do innych państw w kwestii polityki kolonialnej – omawia skutki polityczne i gospodarcze ekspansji kolonialnej – przedstawia okoliczności powstania i określa na mapie zasięg terytorialny Kanady, Australii i Nowej Zelandii	6.2 6.1 6.1 6.1 6.1 6.3, 6.4 6.3, 6.4 6.1, 6.3 6.1, 6.3 6.3, 6.4 6.3, 6.4 6.3, 6.4
11. Wokół Pacyfiku	Europa i Stany Zjednoczone w okresie rewolucji przemysłowej Europa i świat w XIX w.	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: urbanizacja, industrializacja, koncentracja produkcji, globalizacja gospodarki – przedstawia różnice między industrializacją w Anglii, Niemczech i Francji oraz w Rosji – wyjaśnia pojęcie „amerykański sposób produkcji”, przedstawia genezę tego zjawiska – przedstawia przemiany w rolnictwie amerykańskim – wskazuje istotne różnice między rolnictwem amerykańskim (farmerskim) i europejskim (chłopskim) – przedstawia konsekwencje kryzysu agrarnego – charakteryzuje zmiany w gospodarce światowej w drugiej połowie XIX w. i wyjaśnia ich wpływ na życie codzienne – przedstawia cechy kapitalizmu wolnokonkurencyjnego	2.1 2.3, 6.5 2.1, 2.2, 2.3 2.1, 2.3, 2.3 2.1, 2.2, 2.3 2.1, 2.3 2.1, 2.3 2.1, 2.3

12. Cywilizacja przemysłowa	Europa i Stany Zjednoczone w okresie rewolucji przemysłowej	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: industrializacja, alfabetyzacja, socjalizm naukowy, marksizm, nacjonalizm – wymienia najważniejsze wynalazki drugiej połowy XIX w. i ocenia ich znaczenie – ocenia znaczenie szybkiego przepływu informacji (m.in. telegraf, nowoczesna prasa)	2.1, 3.1 6.5 2.1, 2.3, 6.5
	Ideologie XIX w. Europa i świat w XIX w.	– dostrzega związek zmian w transporcie (statki parowe, chłodnictwo) z efektami modernizacji rolnictwa – porównuje tempo urbanizacji w różnych krajach i przedstawia społeczne skutki tego procesu – przedstawia problem gwałtownego wzrostu zaludnienia świata w drugiej połowie XIX w. – wyjaśnia przyczyny różnego tempa rewolucji przemysłowej na świecie – wskazuje na mapie strefy rozwoju i zacofania w Europie – charakteryzuje systemy polityczne XIX-wiecznej Europy – wyjaśnia związek idei liberalnych z rewolucją przemysłową – wyjaśnia genezę społeczeństw masowych – przedstawia kształtowanie się nowoczesnych partii politycznych – przedstawia rozwój ruchu robotniczego i ocenia jego znaczenie – charakteryzuje sytuację społeczną i polityczną kobiet – charakteryzuje walkę kobiet o równouprawnienie – przedstawia stanowisko Kościoła wobec problemów przełomu wieków XIX i XX – charakteryzuje rozwój edukacji powszechnej i ocenia jej wpływ na kształtowanie się świadomości narodowej – wskazuje charakterystyczne cechy epoki wiktoriańskiej	2.1, 2.3, 6.5 2.1, 2.3, 6.1 2.3, 6.1 2.1, 2.3, 6.1 2.1, 2.3 2.1, 2.3, 6.1 2.1, 3.2, 6.1 2.3 3.4, 6.1 3.4, 6.1 3.4, 6.1 3.4, 6.1 6.1 6.1, 6.5
13. Nowoczesne społeczeństwo i nowy styl życia	Europa i Stany Zjednoczone w okresie rewolucji przemysłowej	– wymienia najważniejsze wynalazki drugiej połowy XIX w. i ocenia ich znaczenie – charakteryzuje zmiany, jakie zaszły w transporcie – charakteryzuje zmiany w standardzie życia człowieka XIX-wiecznego	6.5 2.1, 2.3 2.1, 2.3
	Europa i świat w XIX w.		

14. Ziemie polskie w czasach industrializacji	Walka o niepodległość	– przedstawia politykę wynaradawiania w zaborach pruskim i rosyjskim	4.1
	Polski w okresie niewoli narodowej	– charakteryzuje walkę Polaków z rusyfikacją i germanizacją	4.2
		– wyjaśnia przyczyny nierównomiernego rozwoju przemysłu na ziemiach polskich	5.1
	Spółeczeństwo polskie w okresie zaborów XIX w.	– wymienia główne okręgi i ośrodki przemysłowe	5.1
		– charakteryzuje strukturę społeczeństwa polskiego	5.2
		– wyjaśnia genezę nowoczesnych ruchów politycznych: narodowo-demokratycznego, ludowego, robotniczego	5.4
		– wyjaśnia przyczyny wolniejszego tempa przemian gospodarczych i społecznych na ziemiach polskich w porównaniu z rozwojem Europy	5.1, 5.6

15. Pierwsza wojna światowa, rewolucje rosyjskie i sprawa polska	Europa i świat w XIX w. Pierwsza wojna światowa i rewolucje w Rosji	– charakteryzuje politykę wewnętrzną Rosji za Mikołaja II – omawia przyczyny, przebieg i skutki rewolucji 1905–1907 r. w Rosji – wyjaśnia przyczyny nasilenia się tendencji nacjonalistycznych w Europie na początku XX w. – charakteryzuje politykę Niemiec w pierwszym dziesięcioleciu XX w. – wyjaśnia genezę militarnych bloków w Europie na początku XX wieku (trójprzymierze i trójporozumienie) – charakteryzuje sytuację na Bałkanach w przededniu I wojny światowej – wyjaśnia genezę I wojny światowej – wymienia państwa ententy i państwa centralne – wyjaśnia, na czym polegał plan Schlieffena – przedstawia przebieg działań wojennych na frontach zachodnim i wschodnim, wymienia najważniejsze bitwy – wyjaśnia, na czym polegał pozycyjny charakter działań wojennych – charakteryzuje nowe metody i koncepcje walki zastosowane podczas I wojny światowej: strategia (wojna totalna), taktyka (samoloty, czołgi, okręty podwodne) – przedstawia przyczyny i skutki rewolucji rosyjskich w 1917 r. – wyjaśnia okoliczności przystąpienia Stanów Zjednoczonych do wojny, ocenia znaczenie tej decyzji – przedstawia czynniki, które zadecydowały o klęsce i upadku II Rzeszy – charakteryzuje postawy Polaków w chwili wybuchu I wojny światowej (orientacje prorosyjska i proaustriacka) – przedstawia działalność Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego i Ignacego Paderewskiego – przedstawia zabiegi dyplomatyczne i działania militarne podejmowane w celu odzyskania niepodległości – przedstawia deklaracje zaborców w sprawie polskiej – przedstawia polskie formacje zbrojne i omawia ich udział w I wojnie światowej – ocenia, jaką rolę odgrywała sprawa polska w polityce wielkich mocarstw	6.2 (V)1.1 (V)1.1 (IV)6.1 (V)1.1 (V)1.1 (V)1.1 (V)1.1 (V)1.1 (V)1.1 (V)1.2, 1.3 (V)1.1 (V)1.1 (V)1.1 1.5 1.5 1.5 1.6 1.5 1.6
---	--	---	---

Klasa III, semestr 2			
Dzieje najnowsze			
Rozdział w podręczniku i temat lekcji	Zagadnienie w podstawie programowej	Treści nauczania i przewidywane osiągnięcia Uczeń:	Punkt podstawy programowej
1. Wskrzeszenie państwa polskiego – kształtowanie się granic II Rzeczypospolitej	I wojna światowa i rewolucje w Rosji Odbudowa niepodległości i życie polityczne II Rzeczypospolitej	– przedstawia zapisy traktatu wersalskiego dotyczące polskich granic	1.4, 1.6, 4.6
		– wskazuje na mapie granice odrodzonej Polski	1.4, 4.1
		– wymienia i przedstawia lokalne ośrodki władzy	4.1
		– przedstawia proces formowania się władz centralnych	4.2
		– ocenia rolę Józefa Piłsudskiego w procesie odbudowy państwa polskiego	4.3
		– przedstawia okoliczności kształtowania się granicy z Czechosłowacją i z Niemcami	4.1
		– przedstawia problem obszarów plebiscytowych	4.1
		– wyjaśnia genezę, przedstawia przebieg i skutki powstania w Wielkopolsce i powstań na Śląsku	4.1
		– przedstawia opinie Romana Dmowskiego i Józefa Piłsudskiego w sprawie granicy wschodniej	4.1, 4.3
		– wyjaśnia genezę, przedstawia przebieg i skutki wojny polsko-bolszewickiej	4.1, 4.6
2. Formowanie się ustroju II Rzeczypospolitej	Odbudowa niepodległości i życie polityczne II Rzeczypospolitej II Rzeczpospolita. Społeczeństwo, gospodarka, kultura	– wymienia i przedstawia ośrodki władzy w Polsce w listopadzie 1918 r.	4.1
		– przedstawia główne założenia programowe kluczowych polskich partii i stronnictw politycznych w latach 1918–1921	4.3
		– przedstawia założenia ordynacji wyborczej do sejmu ustawodawczego 1919 r.	4.2
		– przedstawia przebieg wyborów parlamentarnych 1919 r. i układ sił politycznych w Sejmie Ustawodawczym	4.2, 4.3
		– przedstawia zapisy małej konstytucji i konstytucji marcowej dotyczące ustroju państwa i struktury władzy	4.2
		– wyjaśnia rolę i funkcje głównych instytucji państwowych II Rzeczypospolitej	4.2
		– przedstawia wyniki wyborów do sejmu 1922 r.	4.3
		– przedstawia nastroje społeczne i charakteryzuje sytuację polityczną w czasie pierwszych wyborów prezydenckich	4.3
		– charakteryzuje strukturę społeczną, narodowościową i wyznaniową w odrodzonej RP	5.2

3. Sytuacja gospodarcza II Rzeczy- pospolitej	II Rzecz- pospolita. Społeczeństwo, gospodarka, kultura	– charakteryzuje sytuację gospodarczą Polski w pierwszych latach niepodległości – przedstawia główne założenia reformy rolnej – przedstawia założenia reformy walutowej i ocenia skutki jej przeprowadzenia – wyjaśnia znaczenie instytucji finansowych towarzyszących reformie walutowej – przedstawia przyczyny i skutki wojny celnej z Niemcami – ocenia znaczenie budowy Gdyni i Centralnego Okręgu Przemysłowego w procesie umacniania polskiej gospodarki – wskazuje na mapie główne inwestycje gospodarcze II RP – przedstawia najważniejsze reformy w zakresie kultury, oświaty i ustawodawstwa socjalnego	5.1 5.1 5.1 5.1 5.1 5.1 5.3, 5.4
4. Gospodarka światowa w dwudziestoleciu międzywojennym	Europa i świat między wojnami. Społeczeństwo, gospodarka, kultura	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: etatyzm, interwencjonizm państwowy – przedstawia najważniejsze postanowienia traktatu wersalskiego dotyczące gospodarki – charakteryzuje sytuację gospodarczą lat 20. w Europie i USA – ocenia rolę Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej okresu międzywojennego – wskazuje główne przyczyny kryzysu gospodarczego Stanów Zjednoczonych drugiej połowy lat 20. – wyjaśnia wpływ krachu na giełdzie nowojorskiej na stan gospodarki światowej – przedstawia główne założenia programu odbudowy amerykańskiej gospodarki w okresie prezydentury Roosevelta – porównuje sposoby przezwyciężania wielkiego kryzysu gospodarczego w Stanach Zjednoczonych i w Europie – przedstawia najważniejsze problemy w gospodarce światowej drugiej połowy lat 30. – przedstawia najważniejsze osiągnięcia techniki okresu międzywojennego w Europie i Stanach Zjednoczonych	3.2 3.2 3.2 3.2 3.2 3.2 3.2 3.2 3.3
5. Przemiany społeczne i nowe tendencje w kulturze w pierwszej połowie XX w.	Europa i świat między wojnami. Społeczeństwo, gospodarka, kultura	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: ekspresjonizm, egzystencjalizm, sensualizm, kubizm, futurizm, surrealizm, dadaizm, społeczeństwo masowe, emancypacja kobiet, etatyzm, interwencjonizm państwowy – wyjaśnia wpływ I wojny światowej na rozwój techniki i kultury – charakteryzuje nowe media informacyjne: radio i kino, ocenia ich znaczenie w kształtowaniu się kultury masowej	3.1, 3.3 3.3 3.1, 3.3

		– charakteryzuje nowe nurty muzyczne – charakteryzuje katastrofizm, egzystencjalizm i darwinizm – charakteryzuje przemiany w obyczajowości i w życiu codziennym w pierwszej połowie XX w. – rozpoznaje dorobek kulturowy okresu dwudziestolecia międzywojennego	3.3 3.1, 3.3 3.3 3.3
6. Komunizm w Rosji	Kryzys demokracji i systemy totalitarne	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: rewolucja światowa, komunizm wojenny, industrializacja, kolektywizacja, leninizm, stalinizm, totalitaryzm, Komintern – wyjaśnia przyczyny zwycięstwa bolszewików w Rosji – przedstawia etapy kształtowania się komunizmu w Rosji, charakteryzuje komunizm w ZSRR jako system totalitarny – charakteryzuje sytuację polityczną i gospodarczą Rosji w latach 20. – przedstawia okoliczności utworzenia ZSRR – wymienia i wskazuje na mapie pierwsze państwa związkowe – wskazuje na mapie zmiany granic ZSRR w okresie międzywojennym – wyjaśnia wpływ śmierci Lenina na sytuację w kręgach przywódczych ZSRR – przedstawia okoliczności zdobycia władzy przez Stalina – charakteryzuje stalinizm – przedstawia przyczyny i skutki czystek w ZSRR w latach 30. – charakteryzuje przemiany zachodzące w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym w ZSRR w latach 30.	2.1 2.1 2.1 2.1 2.1 2.1 2.1 2.1 2.1 2.1 2.1
7. Faszyzm w Europie w okresie międzywojennym	Kryzys demokracji i systemy totalitarne	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: pucz monarchijski, noc długich noży, kryształowa noc, faszyzm, nazizm, antysemityzm, eksterminacja – charakteryzuje sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną powojennych Włoch – wyjaśnia genezę faszyzmu włoskiego – przedstawia działalność Narodowej Partii Faszystowskiej przed 1922 r. – przedstawia okoliczności przejęcia władzy we Włoszech przez partię faszystowską i Mussoliniego – przedstawia działalność Mussoliniego – charakteryzuje sytuację Włoch w okresie dyktatury Mussoliniego	2.2 2.2 2.2 2.2 2.2 2.2 2.2

		– charakteryzuje sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną w Republice Weimarskiej w pierwszych latach po wojnie – wyjaśnia genezę nazizmu w Niemczech – przedstawia działalność i główne hasła programowe NSDAP – przedstawia działalność Hitlera i okoliczności zdobycia władzy – charakteryzuje nazistowski system rządów i ideologię – wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy faszyzmem włoskim a niemieckim nazizmem – porównuje systemy totalitarne i charakteryzuje ich imperialne cele – prezentuje stanowiska nauk społecznych dotyczące genezy i mechanizmów działania systemów totalitarnych – wyjaśnia genezę i omawia przebieg wojny domowej w Hiszpanii – przedstawia politykę świata zachodniego wobec totalitaryzmu nazistowskiego i komunizmu	2.2 2.2 2.2 2.2 2.2 2.3 2.3 2.4 2.2 2.5
8. Rządy sanacyjne w Polsce	Odbudowa niepodległości i życie polityczne II Rzeczypospolitej II Rzeczpospolita. Społeczeństwo, gospodarka, kultura	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: sanacja, rządy autorytarne – charakteryzuje sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną II RP w pierwszej połowie lat 20. – wskazuje główne przyczyny kryzysu demokracji parlamentarnej II RP w pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki zamachu majowego – przedstawia wyniki kolejnych wyborów do sejmu RP w dwudziestoleciu międzywojennym – charakteryzuje zmiany polskiej sceny politycznej w okresie międzywojennym – przedstawia zapisy konstytucji kwietniowej dotyczące ustroju i zasad funkcjonowania państwa – rozpoznaje charakterystyczne cechy ustroju II RP w oparciu o konstytucje marcową i kwietniową – ocenia wpływ Józefa Piłsudskiego na kształtowanie się sytuacji wewnętrznej w Polsce przed zamachem majowym i po nim – wskazuje cechy systemu autorytarnego ustroju II RP – charakteryzuje sytuację w obozie sanacji po śmierci Józefa Piłsudskiego – przedstawi przyczyny i skutki dekompozycji obozu rządowego po 1935 r. – wskazuje słabe i mocne strony polskiej demokracji w dwudziestoleciu międzywojennym	4.4 4.3, 4.4, 5.1, 5.2 4.4 4.4 4.3, 4.4 4.3 4.2 4.2 4.3, 4.4 4.3, 4.4 4.3, 4.4 4.3, 4.4 4.2, 4.3, 4.4, 5.4

9. Polska polityka zagraniczna w latach 1926–1939	Odbudowa niepodległości i życie polityczne II Rzeczypospolitej	– charakteryzuje główne koncepcje polskiej polityki zagranicznej lat 1926–1939 – przedstawia sojusze i układy II RP z wybranymi państwami: Francją, Wielką Brytanią, Niemcami, ZSRR i Rumunią – charakteryzuje stosunki polsko-litewskie – charakteryzuje politykę Józefa Becka – charakteryzuje stanowisko rządu polskiego wobec ekspansjonistycznych dążeń Hitlera – przedstawia rolę Zaolzia w polityce RP – przedstawia politykę Anglii i Francji wobec Polski w latach 30. – przedstawia okoliczności zawarcia paktu Ribbentrop-Mołotow – przedstawia główne zapisy paktu Ribbentrop-Mołotow oraz tajnego protokołu – wyjaśnia zagrożenie, jakie stanowił pakt Ribbentrop-Mołotow dla bezpieczeństwa Polski i państw Europy Środkowo-Wschodniej – charakteryzuje sytuację geopolityczną Polski w sierpniu 1939 r.	4.5 4.5 4.5 4.5 4.5 4.5 4.5 4.5 4.5 4.5
10. II wojna światowa	Kryzys demokracji i systemy totalitarne Europa i świat podczas II wojny światowej Europa pod okupacją niemiecką i Holokaust Okupacja niemiecka i radziecka na ziemiach polskich	– charakteryzuje politykę zagraniczną Niemiec w drugiej połowie lat 30.: <i>Anschluss</i> Austrii i zajęcie Sudetów – charakteryzuje politykę państw zachodnich wobec działań Hitlera w Europie Środkowej – charakteryzuje koncepcję wojny obronnej Polski – przedstawia najważniejsze wydarzenia i wskazuje na mapie główne etapy kampanii wrześniowej – przedstawia najważniejsze wydarzenia i wskazuje na mapie główne etapy wojny w Europie w latach 1939–1941 – wyjaśnia przyczyny klęski Francji i przedstawia jej skutki dla dalszych działań państw osi w Europie i poza nią – przedstawia najważniejsze etapy bitwy o Anglię – charakteryzuje i porównuje politykę okupacyjną III Rzeszy i ZSRR – przedstawia najważniejsze wydarzenia związane z kształtowaniem się koalicji antyhitlerowskiej – wyjaśnia przyczyny przystąpienia Stanów Zjednoczonych do wojny – wyjaśnia genezę, przedstawia przebieg i skutki wojny niemiecko-radzieckiej – przedstawia najważniejsze zapisy Karty Atlantyckiej oraz deklaracji ONZ i postanowienia konferencji w Teheranie	2.2 2.5 8.1 8.1, 6.2 6.1 6.1 6.1 6.2, 7.1 6.3 6.1 6.1 6.3

		– przedstawia i wskazuje na mapie działania wojenne w Afryce i na Dalekim Wschodzie – przedstawia i wskazuje na mapie działania wojenne na frontach europejskich w latach 1943–1945 – wyjaśnia wpływ utworzenia drugiego frontu w Europie na dalsze losy wojny – wyjaśnia przyczyny załamania się frontów niemieckich w Afryce i na Wschodzie – wyjaśnia przyczyny polityczne, ekonomiczne i militarne klęsk państw osi podczas II wojny światowej – ocenia straty powstałe w wyniku II wojny światowej	6.1 6.1 6.1 6.1 6.1, 6.4 6.4
11. Polacy podczas II wojny światowej	Europa pod okupacją niemiecką i Holokaust Okupacja niemiecka i radziecka na ziemiach polskich	– wyjaśnia sytuację prawną rządu polskiego na uchodźstwie i konstytucyjne możliwości jego działania – charakteryzuje sytuację Polaków pod okupacją niemiecką i radziecką – charakteryzuje sytuację Żydów na terenach okupowanych – charakteryzuje stosunki polsko-radzieckie w czasie II wojny światowej – przedstawia okoliczności powstania w ZSRR Armii Andersa i Armii Berlinga i ich dalsze losy – przedstawia strukturę polskiego państwa podziemnego – podaje przykłady polskiej walki zbrojnej i cywilnej (tajne nauczanie i konspiracyjna działalność kulturalna) podczas okupacji – charakteryzuje działalność polskiego państwa podziemnego na tle europejskiego ruchu oporu – wskazuje przykłady walki Polaków na frontach II wojny światowej – przedstawia działalność polskiej lewicy komunistycznej – wyjaśnia przyczyny, przedstawia przebieg i skutki powstania warszawskiego – ocenia powstanie warszawskie – ocenia politykę mocarstw wobec sprawy polskiej podczas II wojny światowej	8.2 7.1, 8.3 7.1, 7.2, 7.3 8.2, 8.5 8.2, 8.5 8.4 8.4 8.7 8.2, 8.7 8.5 8.6 8.6 8.2, 8.5
12. Powojenny ład na świecie	Europa i świat podczas II wojny światowej	– przedstawia najważniejsze postanowienia wybranych konferencji koalicji antyhitlerowskiej – wyjaśnia rolę Wielkiej Trójki w kształtowaniu powojennej mapy Europy – wyjaśnia znaczenie procesów norymberskich	6.3 6.3, 9.2 9.4

	Europa i świat w okresie rywalizacji ZSRR i Stanów Zjednoczonych Europa Środkowo-Wschodnia po II wojnie światowej	– wyjaśnia genezę i przedstawia metody działania ONZ – charakteryzuje sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną Niemiec po zakończeniu II wojny światowej – wskazuje na mapie strefy okupacyjne w Niemczech i Austrii – wyjaśnia przyczyny i przedstawia skutki podziału Niemiec i Austrii na strefy okupacyjne – charakteryzuje politykę aliantów w strefach okupacyjnych Niemiec i Austrii – przedstawia cele i metody realizacji planu Marshalla – wyjaśnia cele utworzenia RWPG i wskazuje na mapie należące do niej państwa – wyjaśnia przyczyny kryzysu berlińskiego oraz okoliczności i konsekwencje powstania RFN i NRD, wskazuje te państwa na mapie – przedstawia okoliczności utworzenia Izraela i wskazuje to państwo na mapie	9.7 9.1, 9.2, 9.4 9.2, 9.4 9.2, 9.4 9.2, 9.4 9.1, 9.2, 9.6 9.1, 9.3, 12.1 9.3, 9.4 9.9
13. Początek zimnej wojny	Europa i świat w okresie rywalizacji ZSRR i Stanów Zjednoczonych Europa Środkowo-Wschodnia po II wojnie światowej Przemiany cywilizacyjne w drugiej połowie XX wieku	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: zimna wojna, żelazna kurtyna, demokracja ludowa – wyjaśnia genezę zimnej wojny i wyścigu zbrojeń – charakteryzuje doktrynę Trumana – wyjaśnia genezę i zasady funkcjonowania NATO, wymienia i wskazuje na mapie państwa założycielskie – wyjaśnia genezę i zasady funkcjonowania Układu Warszawskiego, wymienia i wskazuje na mapie państwa członkowskie – porównuje potencjał militarny i gospodarczy Układu Warszawskiego i NATO – charakteryzuje metody przejmowania władzy przez komunistów w krajach za żelazną kurtyną – charakteryzuje proces sowietyzacji państw bloku wschodniego – wyjaśnia genezę integracji europejskiej – wyjaśnia genezę i zasady działania EWWiS, EWG, RWPG, KBWE-OBWE, Wspólnoty Europejskiej i Unii Europejskiej – charakteryzuje sytuację wewnętrzną Stanów Zjednoczonych w połowie XX w. – charakteryzuje sytuację Kościoła katolickiego przed i po soborze watykańskim II	9.3, 12.1 9.3 9.3 9.5 9.5 9.5 12.1 12.1 9.6 9.6 9.1 18.4

14. Rewolucja w Chinach, konflikty na Bliskim Wschodzie i dekolonizacja	Europa i świat w okresie rywalizacji ZSRR i Stanów Zjednoczonych Rozpad systemu kolonialnego Chiny po II wojnie światowej	– przedstawia okoliczności przejęcia władzy przez Mao Tse Tung w Chinach i wyjaśnia znaczenie powstania ChRL dla sytuacji międzynarodowej i przebiegu zimnej wojny – charakteryzuje maoistowską odmianę komunizmu – charakteryzuje sytuację w rejonie Bliskiego Wschodu w drugiej połowie XX w. – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki najważniejszych konfliktów na Bliskim Wschodzie z udziałem Izraela i państw arabskich – wyjaśnia przyczyny zaangażowania Stanów Zjednoczonych w konflikty na Bliskim Wschodzie – wyjaśnia okoliczności powstania republiki islamskiej w Iranie – przedstawia proces dekolonizacji Azji i Afryki – wskazuje na mapie nowe państwa powstałe w wyniku dekolonizacji Azji i Afryki – charakteryzuje na wybranych przykładach główne problemy państw postkolonialnych	11.1, 11.3 11.2 9.9 9.9 9.9 10.2 10.1 10.1, 10.2 10.3
15. Zimna wojna i główne konflikty zbrojne w latach 1945–1989	Europa i świat w okresie rywalizacji ZSRR i Stanów Zjednoczonych	– przedstawia okoliczności powstania dwóch państw koreańskich, wskazuje te państwa na mapie – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny w Korei – przedstawia przyczyny i przebieg rewolucji Castra na Kubie – wyjaśnia przyczyny zainteresowania Stanów Zjednoczonych i ZSRR sytuacją na Kubie – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki kryzysu kubańskiego – charakteryzuje sytuację w Indochinach po zakończeniu II wojny światowej – wyjaśnia okoliczności powstania dwóch państw wietnamskich, wskazuje te państwa na mapie – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny w Wietnamie – charakteryzuje rządy Czerwonych Khmerów w Kambodży – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki interwencji zbrojnej ZSRR w Afganistanie – wyjaśnia, na czym polegało zagrożenie nuklearne w okresie zimnej wojny	9.8 9.8 9.8 9.8 9.8 9.8 9.8 9.8 9.8 9.8 9.8

16. Polska w latach 1945–1956	Polska w latach 1944–1948	– porównuje na mapie przedwojenne i powojenne granice państwa polskiego	13.1
	Polska w latach 1948–1956	– charakteryzuje problem repatriacji i przesiedleń na ziemiach Polski po zakończeniu działań wojennych	13.1
		– charakteryzuje zmiany w strukturze społeczeństwa polskiego w powojennej Polsce, wyjaśnia ich przyczyny i ocenia konsekwencje	13.1
		– przedstawia etapy kształtowania się władzy w Polsce (PKWN, Rząd Tymczasowy i TRJN)	13.2
		– wyjaśnia rolę i przedstawia działalność PSL Stanisława Mikołajczyka w komunistycznym rządzie Polski	13.2
		– przedstawia okoliczności przeprowadzenia referendum 1946 r. i wyborów do sejmu w 1947 r.	13.2
		– charakteryzuje działania władz w stosunku do legalnej i nielegalnej opozycji	13.2
		– wymienia najważniejsze zapisy małej konstytucji z 1947 r. dotyczące władzy i zasad funkcjonowania państwa	13.2
		– charakteryzuje ustrój społeczno-polityczny i zasady funkcjonowania państwa według Konstytucji PRL z 1952 r.	14.2
		– porównuje główne zapisy Konstytucji PRL z przedwojennymi konstytucjami: marcową i kwietniową	14.2
		– wyjaśnia znaczenie istnienia rządu poza granicami kraju, przedstawia sytuację Polaków na emigracji	13.2
		– wyjaśnia genezę, okoliczności powstania i przedstawia główne cele PZPR	13.2
		– charakteryzuje sytuację gospodarczą kraju (przedstawia plany trzyletni i sześcioletni)	13.3
		– wymienia główne inwestycje gospodarcze Polski okresu powojennego	13.3, 14.3
		– wyjaśnia, na czym polegała gospodarka centralnie planowana	14.3
		– wyjaśnia, na czym polegały kolektywizacja rolnictwa, upaństwowienie przemysłu oraz sektora handlu i usług w powojennej Polsce	13.3, 14.3
		– charakteryzuje terror stalinowski (likwidacja politycznych i zbrojnych organizacji podziemia, walka z opozycją)	14.1
		– charakteryzuje sytuację Kościoła katolickiego w Polsce okresu stalinowskiego	13.2, 14.1
		– ocenia rolę Kościoła katolickiego w pierwszym okresie Polski Ludowej	13.2

17. Polska Ludowa do 1980 r.	Polska w latach 1956-1980	– przedstawia wydarzenia poznańskie 1956 r.	15.1
		– przedstawia okoliczności dojścia do władzy Władysława Gomułki	15.1
		– wyjaśnia znaczenie wydarzeń węgierskich w kształtowaniu się postaw społeczeństwa polskiego w 1956 r.	15.1
		– charakteryzuje politykę ekonomiczną państwa po Październiku 1956 r.	15.1
		– wyjaśnia, na czym polegały destalinizacja i odwilż w Polsce	15.1
		– charakteryzuje sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną Polski okresu Gomułki	15.1, 15.5
		– charakteryzuje politykę władz PRL za rządów Gomułki wobec Kościoła katolickiego	15.4
		– wyjaśnia znaczenie listu biskupów polskich do biskupów niemieckich	15.4
		– przedstawia okoliczności i przebieg państwowych i kościelnych obchodów Milenium	15.1, 15.4, 15.5
		– przedstawia wydarzenia marcowe 1968 r. i ich konsekwencje	15.2
		– wyjaśnia, na czym polegała nagonka antysemicka po marcu 1968 r.	15.2
		– ocenia stanowisko i działania władz PRL w sprawie wydarzeń w Czechosłowacji w 1968 r.	15.2
		– przedstawia wydarzenia grudniowe na Wybrzeżu w 1970 r. oraz ich następstwa	15.2
		– przedstawia okoliczności dojścia do władzy Edwarda Gierka	15.1
		– wyjaśnia, na czym polegał „cud gospodarczy” Gierka z pierwszej połowy lat 70.	15.1
		– wskazuje źródła kryzysu gospodarczego w drugiej połowie lat 70.	15.1
		– przedstawia wydarzenia w Radomiu i Ursusie w 1976 r. oraz ich następstwa	15.1, 15.2
		– wyjaśnia znaczenie zmian z 1976 r. w konstytucji	15.1
		– charakteryzuje działalność środowisk opozycyjnych w drugiej połowie lat 70.	15.3
		– wyjaśnia genezę i przedstawia cel powstania opozycyjnych organizacji KOR i ROPCiO	15.3
		– ocenia znaczenie wyboru Karola Wojtyły na papieża dla Kościoła katolickiego, Polaków i bloku wschodniego	15.4
		– ocenia rolę Kościoła katolickiego w Polsce na przełomie lat 70. i 80. XX w.	15.4, 15.5

18. Ostatnie lata Polski Ludowej	Polska w latach 1956-1980	– charakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą Polski na przełomie lat 70. i 80. XX w.	15.1
	Polska w latach 1980-1989	– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wydarzeń sierpnia 1980 r.	16.1
		– przedstawia okoliczności powstania „Solidarności”	16.1
	Narodziny III Rzeczy- pospolitej	– wymienia najważniejsze postulaty strajkujących oraz punkty porozumień sierpniowych	16.1
		– wyjaśnia okoliczności wprowadzenia stanu wojennego w Polsce	16.2
		– charakteryzuje sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną w Polsce okresu stanu wojennego	16.2
		– przedstawia formy oporu społecznego w okresie stanu wojennego i w pierwszych latach po jego zakończeniu	16.2
		– charakteryzuje sytuację gospodarczą Polski po zakończeniu stanu wojennego	16.2
		– wyjaśnia, na czym polegały próby „normalizacji” stosunków społecznych podejmowane przez władze PRL po 1983 r.	16.2
		– wyjaśnia przyczyny wzrostu autorytetu i roli Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce w latach 80.	16.2
		– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki strajków z 1988 r.	16.2, 16.3
		– wyjaśnia genezę obrad Okrągłego Stołu, przedstawia najważniejsze postanowienia i wymienia głównych uczestników	16.3
		– ocenia znaczenie Okrągłego Stołu i wyborów czerwcowych dla historii Polski	16.3
		– wyjaśni, na czym polegała transformacja ustrojowa i gospodarcza	17.1, 17.2
		– przedstawia główne założenia planu Balcerowicza	17.2
		– prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące PRL-u	16.4
19. Obóz socjalistyczny 1952-1991	Europa Środkowo- Wschodnia po II wojnie światowej	– przedstawia wpływ śmierci Stalina na sytuację w ZSRR i bloku wschodnim	12.1
		– charakteryzuje główne tezy referatu Chruszczowa	12.1, 12.2
		– ocenia wpływ referatu na sytuację wewnętrzną w ZSRR i bloku wschodnim	12.1, 12.2
		– przedstawia wydarzenia w NRD z 1953 r.	12.2, 12.3
		– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki powstania na Węgrzech w 1956 r.	12.2, 12.3
		– wyjaśnia genezę, przedstawia przebieg i skutki Praskiej Wiosny 1968 r.	12.2, 12.3
		– wyjaśnia, jakie znaczenie miał pontyfikat Jana Pawła II w kształtowaniu idei wolnościowych w Europie i na świecie	12.3

		– wskazuje źródła kryzysu systemu komunistycznego na początku lat 80. – wyjaśnia ideę pierestrojki i charakteryzuje najważniejsze reformy Gorbaczowa – ocenia rolę Gorbaczowa i Regana w procesie rozbrojeniowym i zakończeniu zimnej wojny – charakteryzuje sytuację polityczną i gospodarczą Związku Radzieckiego oraz krajów bloku wschodniego w drugiej połowie lat 80. – przedstawia przebieg i skutki upadku komunizmu w Europie, Jesieni Narodów na Węgrzech, w Czechosłowacji, NRD, w Bułgarii i Rumunii – wyjaśnia związki i porównuje wydarzenia Jesieni Narodów z wydarzeniami w Polsce w 1989 r. – wyjaśnia znaczenie Jesieni Narodów dla bloku wschodniego, Europy i układu sił na świecie – charakteryzuje proces zjednoczenia Niemiec – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rozpadu ZSRR, wskazuje na mapie nowe państwa powstałe po jego rozpadzie – przedstawia okoliczności powstania Wspólnoty Niepodległych Państw, wskazuje na mapie państwa członkowskie – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen czeczeńskich – charakteryzuje sytuację w Jugosławii po śmierci Tity oraz okoliczności rozpadu tego państwa – wskazuje na mapie państwa powstałe po rozpadzie Jugosławii – charakteryzuje sytuację narodowościową, wyznaniową i etniczną na Bałkanach po rozpadzie Jugosławii – charakteryzuje sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną w Chinach i Korei Północnej w latach 80. i 90.	12.4 12.4 12.4 12.4 12.5, 12.6 12.5, 12.6 12.5, 12.6 12.5 12.4, 12.5 12.5 12.5 12.5 12.5 12.5
20. Polska w latach 1989–2005	Narodziny III Rzeczypospolitej	– charakteryzuje sytuację na polskiej scenie politycznej po wyborach parlamentarnych 1989 r. – przedstawia układ sił w sejmie „kontraktowym” – wyjaśnia przyczyny rozwiązania PZPR – charakteryzuje podziały w obozie solidarnościowym i kryzysy jego rządów – wyjaśnia przyczyny i skutki kryzysu rządów postsolidarnościowych – przedstawia najważniejsze wydarzenia polityki zagranicznej Polski po 1989 r.	17.1 17.1 17.1 17.1 17.1 17.3

		– charakteryzuje sytuację gospodarczą i społeczną w Polsce w latach 1990–1995, 1995–2000 i 2000–2005 – charakteryzuje polską scenę polityczną w latach 1990–1995, 1995–2000 i 2000–2005 – przedstawia wyniki wyborów parlamentarnych w latach 1991, 1993, 1997, 2001, 2005 – przedstawia przebieg i wyniki wyborów prezydenckich w latach 1990, 1995, 2000 i 2005 – charakteryzuje ustrój III RP na podstawie konstytucji z 1997 r. – wyjaśnia, na czym polegały główne problemy z transformacją ustrojową i gospodarczą w pierwszych latach III RP – charakteryzuje problem lustracji w III RP – wyjaśnia znaczenie rozpadu Układu Warszawskiego dla Polski i innych państw bloku wschodniego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla III RP miało opuszczenie Polski przez wojska rosyjskie – przedstawia okoliczności wejścia Polski do NATO – przedstawia okoliczności przystąpienia Polski do Unii Europejskiej – przedstawia na wybranych przykładach udział Polski w konfliktach zbrojnych na świecie (Bałkany, Irak, Afganistan)	17.2 17.1 17.1 17.1 17.1 17.1, 17.2 17.1 17.3 17.3 17.3 17.3 17.3
21. Świat na przełomie XX i XXI w.	Przemiany cywilizacyjne w drugiej połowie XX wieku	– wyjaśnia i stosuje pojęcia i terminy historyczne: globalizacja, kultura masowa, kultura elitarna, społeczeństwa postindustrialne – przedstawia kierunki rozwoju gospodarczego Europy i świata w drugiej połowie XX i na początku XXI w. – charakteryzuje stanowisko Kościoła katolickiego wobec problemów współczesnego świata – przedstawia główne kierunki myśli społecznej i politycznej – przedstawia kierunki rozwoju myśli naukowo-technicznej przełomu XX i XXI w. – przedstawia największe konflikty zbrojne przełomu XX i XXI w. – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki pierwszej wojny w Zatoce Perskiej – charakteryzuje rządy Talibów w Afganistanie – wyjaśnia istotę islamskiego fundamentalizmu – przedstawia okoliczności powołania Autonomii Palestyńskiej i wyjaśnia znaczenie tego wydarzenia dla sytuacji w rejonie Bliskiego Wschodu	18.1, 18.2, 18.3 18.1 18.4 18.1 18.1

		– wyjaśnia znaczenie ataku na WTC dla kierunków polityki wewnętrznej i zagranicznej Stanów Zjednoczonych – charakteryzuje zmiany społeczne i kulturowe na świecie po 11 września – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki interwencji Stanów Zjednoczonych w Iraku i Afganistanie – wyjaśnia genezę Unii Europejskiej – przedstawia procesy poszerzania Unii Europejskiej i NATO o państwa byłego bloku wschodniego – charakteryzuje sytuację wewnętrzną i zagraniczną Rosji Władimira Putina – charakteryzuje największe zagrożenia współczesnego świata (m.in. terroryzm, głód)	
--	--	---	--